

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

Jaarverslag 2024

Jaaroverzicht

Het Hof van Justitie van de Europese Unie waarborgt de bescherming van het recht van de Unie

Het Hof van Justitie van de Europese Unie is een van de zeven Europese instellingen.

Als rechterlijke instelling van de Unie heeft het Hof tot taak om voor de naleving van het recht van de Unie te zorgen door toe te zien op de uniforme uitlegging en toepassing van de Verdragen, en door de handelingen van de instellingen, organen en instanties van de Unie op hun rechtmatigheid te toetsen.

De instelling draagt bij tot het behoud van de waarden van de Unie en zet zich door middel van haar rechtspraak in voor het Europese integratieproces.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie bestaat uit twee rechterlijke instanties: het „Hof van Justitie” en het „Gerecht”.

Jaarverslag 2024

Jaaroverzicht

Inhoudsopgave

Voorwoord van de president.....	4
1. 2024 in één oogopslag.....	7
A. Een jaar in beelden	8
B. Een jaar in cijfers.....	16
De instelling in 2024	16
Het gerechtelijke jaar (Hof van Justitie en Gerecht)	17
De taalkundige diensten	18
2. Gerechtelijke werkzaamheden	21
A. Het Hof van Justitie in 2024	22
Werkzaamheden en ontwikkeling van het Hof van Justitie.....	22
De leden van het Hof van Justitie	26
B. Het Gerecht in 2024.....	30
Werkzaamheden en ontwikkeling van het Gerecht.....	30
Nieuwe ontwikkelingen in de rechtspraak	32
De leden van het Gerecht.....	36
C. De rechtspraak in 2024.....	40
Focus Mobiliteitspakket 2020: eerlijke concurrentie en verbetering van de arbeidsvoorwaarden voor een veiliger, duurzamer en eerlijker wegvervoersector	40
Focus Biologische productie en etikettering van biologische producten.....	42
Focus Toegang van het publiek tot de aankoopovereenkomsten voor COVID-19- vaccins.....	46
Focus Beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen.....	50
Terugblik op de belangrijkste arresten van het jaar	54

3. Een administratie ten dienste van de rechtspleging.....	75
A. Inleiding door de griffier	76
B. Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar	78
Gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid.....	78
Twintigste verjaardag van de uitbreiding van 2004	82
Een sterker ethisch kader voor het personeel van het Hof van Justitie van de Europese Unie	85
C. Relatie met het publiek.....	88
4. Een milieuvriendelijke instelling.....	91
5. Blik op de toekomst	95
6. Volg ons!.....	99

Koen Lenaerts

President van het Hof
van Justitie van de
Europese Unie

In een gecompliceerde mondiale context is het Hof van Justitie van de Europese Unie koersvast gebleven, met de ogen strak gericht op de taak waarmee het door de Verdragen is belast, te weten rechtspreken en erop toezien dat het recht wordt geëerbiedigd. Dag na dag is het zich blijven inzetten om de fundamentele waarden van de Europese Unie te beschermen en bij te dragen aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijke rechtsorde voor de lidstaten. Het heeft ook nieuwe stappen gezet die essentieel zijn voor zijn werking in de komende jaren.

Het afgelopen jaar luidde een nieuw tijdperk in voor de instelling en voor de rechterlijke betrekkingen, niet alleen tussen het Hof van Justitie en het Gerecht, maar ook tussen deze twee rechterlijke instanties en de rechterlijke instanties van de lidstaten van de Unie. De gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid van het Hof naar het Gerecht is een belangrijke stap in de ontwikkeling van het gerechtelijke bestel van de Unie. Deze bevoegdheidsoverdracht zal in het belang van de rechtzoekende zorgen voor een evenwichtiger verdeling van de werklast tussen de twee rechterlijke instanties, waardoor het Hof van Justitie zich meer zal kunnen toeleggen op zijn taken als constitutionele en hoogste rechterlijke instantie van de Unie. Deze grondige hervorming is mogelijk gemaakt door een collegiale en doeltreffende samenwerking tussen de twee rechterlijke instanties gedurende het gehele traject, vanaf het opstellen van het verzoek aan de Uniewetgever om het Statuut te wijzigen tot aan de daadwerkelijke uitvoering van het hervormingsproject. Voor die uitvoering hebben de griffies en de betrokken diensten van de instelling de handen ineengeslagen om ervoor te zorgen dat het Gerecht zo goed mogelijk toegerust met de behandeling van dit nieuwe type zaken kon starten.

In mei 2024 vierde de instelling de twintigste verjaardag van wat als de grootste uitbreiding van de Unie kan worden gezien, zowel uit het oogpunt van het aantal betrokken burgers en staten als wegens de symbolische dimensie ervan. De viering vond plaats in de vorm van een conferentie waarbij de nadruk werd gelegd op de wijze waarop de toetreding van tien nieuwe staten ons gemeenschappelijke erfgoed heeft verrijkt doordat al die staten hun eigen geschiedenis, cultuur en rechtstraditie hebben meegebracht. Deze toetreding, die de twee

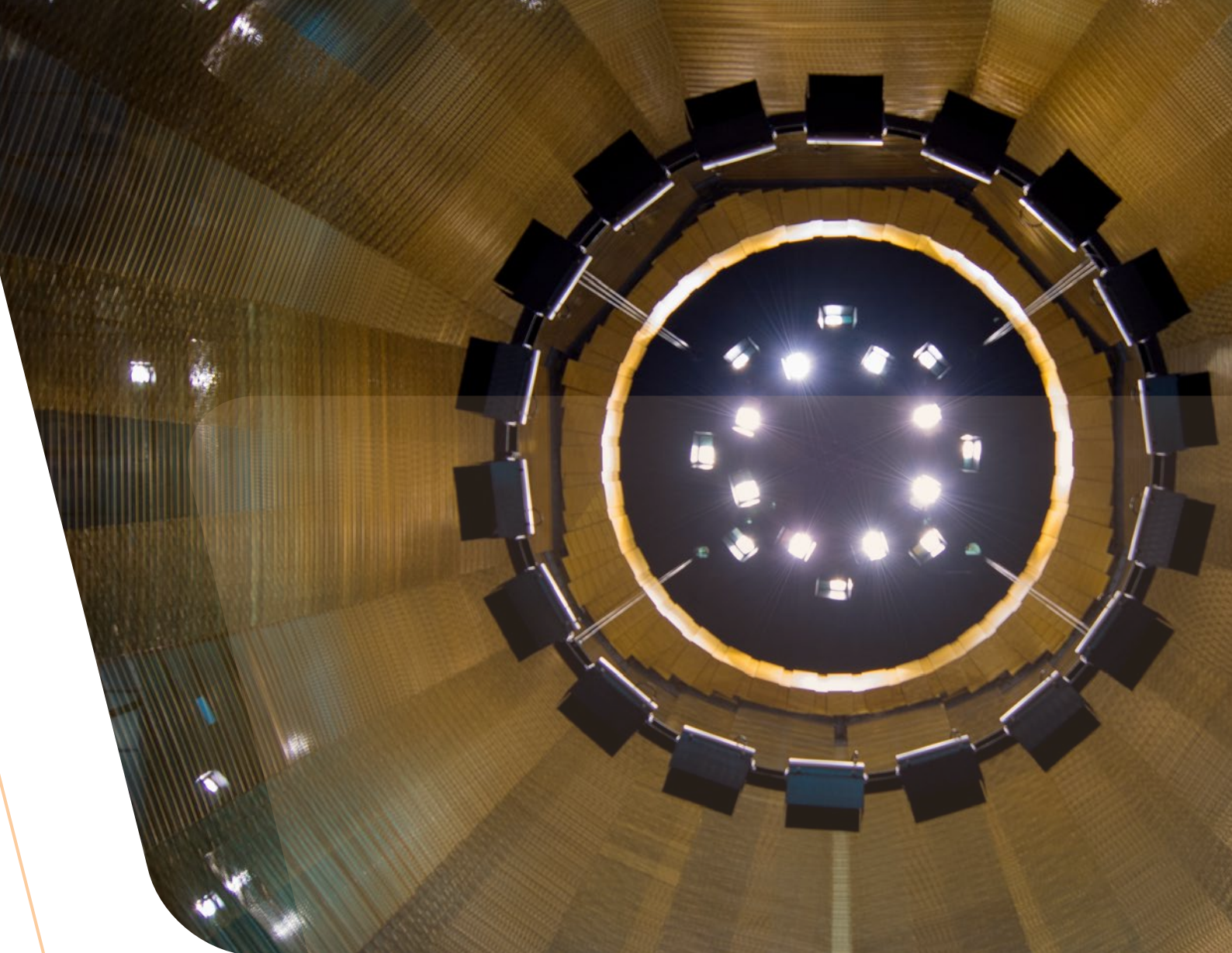
helften van het continent – oost en west – heeft verenigd in een historisch gemeenschappelijk constitutioneel project, heeft ook concreet en treffend geïllustreerd dat de vredesgedachte die door de Unie wordt gedragen, centraal staat in het Europese integratieproces.

Op organisatorisch vlak werd 2024 gekenmerkt door een omvangrijke gedeeltelijke vernieuwing van de samenstelling van het Hof van Justitie: negen nieuwe leden, onder wie vijf voormalige rechters van het Gerecht, hebben de eed afgelegd. Deze ingrijpende herschikking, die werd voorafgegaan door de uitspraak van een zeer groot aantal arresten op 4 oktober 2024, vereiste een vlekkeloze organisatie om ervoor te zorgen dat de leden en hun kabinetten in de best mogelijke omstandigheden werden verwelkomd en de werkzaamheden van de instelling tegelijkertijd zo veel mogelijk gewoon doorgang konden vinden.

Voor 2025 liggen er voor de hele instelling spannende uitdagingen in het verschiet. Die uitdagingen betreffen onder meer de relatie met de buitenwereld. Zo zullen de website van de instelling en de zoekmachine voor de rechtspraak in een nieuw jasje worden gestoken, en staat ook de lancering gepland van een web-tv-kanaal dat is gewijd aan de werkzaamheden van het Hof. Deze projecten zijn niet alleen bedoeld om tegemoet te komen aan de behoeften van de juridische beroepsgroep, maar hebben nog een ander belangrijk doel, namelijk de rechtspraak van de Unie dichterbij de burger brengen zodat deze de rol van de instelling en haar beslissingen beter begrijpt. Er liggen echter ook uitdagingen op het vlak van onze werkmethoden in de toekomst, met de voortzetting van de werkzaamheden op het gebied van de mogelijke inzet van artificiële intelligentie en op dat van het geïntegreerde IT-systeem voor zakenbeheer. Dit alles is erop gericht de efficiëntie van onze instelling te verhogen teneinde de steeds grotere toestroom van zaken het hoofd te bieden, maar wel met behoud van het hoogste kwaliteitsniveau dat de aan haar toebedeelde rechtsprekende taak vereist, en met inachtneming van alle daaraan verbonden vereisten.

K. Lenaers

**2024 in één
oogopslag**

A. Een jaar in beelden

Februari

Goedkeuring door het Europees Parlement van de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid aan het Gerecht

Om de werklast weer beter over de twee rechterlijke instanties van de Unie te verdelen en het Hof van Justitie in staat te stellen zich meer toe te leggen op zijn taak als constitutionele en hoogste rechterlijke instantie, heeft het Hof van Justitie in november 2022 bij de Uniewetgever een verzoek tot wijziging van het Statuut van het Hof ingediend met het oog op de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid aan het Gerecht. Na enkele maanden van onderzoek en onderhandelingen in het kader van het wetgevingsproces heeft het Europees Parlement op 27 februari met een zeer grote meerderheid van stemmen met deze belangrijke hervorming ingestemd.

Internationale bijeenkomst „Rechtvaardigheid, Toekomstige generaties en Milieu” bij de Franse Conseil constitutionnel

Koen Lenaerts, president van het Hof, gaat naar Parijs voor een internationale bijeenkomst georganiseerd door de Franse Conseil constitutionnel (grondwettelijk hof) en het Institut des Études et de la Recherche sur le Droit et la Justice. Tijdens deze bijeenkomst, die dit jaar voor het eerst wordt gehouden, komen een honderdtal presidenten en rechters van de hoogste nationale, regionale en internationale rechterlijke instanties samen om van gedachten te wisselen over de groeiende impact van het begrip „toekomstige generaties” in milieurechtszaken.

Maart

Bezoek van de president van Tsjechië, Petr Pavel

De Tsjechische president Petr Pavel wordt verwelkomd door Koen Lenaerts, president van het Hof van Justitie, Jan Passer, rechter in het Hof van Justitie, en Petra Škvařilová-Pelzl en David Petrlík, rechters in het Gerecht. Tijdens een ontmoeting met Tsjechische personeelsleden van de instelling kan de delegatie het door de Masaryk-universiteit in bruikleen gegeven schilderij *Na cestě* van de Tsjechische schilder Míla Doleželová bewonderen, dat een boodschap van hoop, vrijheid en humanisme uitdraagt.

Eerste jaarlijkse dialoog tussen het Europees Parlement en het Hof

Voortbouwend op de rijke gedachtewisselingen over de ontwerpverordening voor de overdracht van het Hof van Justitie aan het Gerecht van de bevoegdheid om kennis te nemen van prejudiciële verzoeken over bepaalde specifieke aangelegenheden, hebben het Parlement en het Hof besloten hun dialoog met strikte inachtneming van de scheiding der machten voort te zetten in de vorm van een jaarlijkse bijeenkomst gewijd aan onderwerpen van gemeenschappelijk belang die verband houden met een goede rechtsbedeling. Tijdens de bijeenkomsten zal worden gesproken over hoe de Europese burger aankijkt tegen de rechtspraak en de eerbiediging van de rechtsstaat, en over mogelijkheden om de werking van het gerechtelijke systeem te verbeteren, een en ander met als doel om de rechtspraak dichterbij de burger te brengen.

Plechtige verbintenis van drie nieuwe leden van de Europese Rekenkamer

De door de Raad van de Europese Unie benoemde nieuwe leden van de Europese Rekenkamer, Katarína Kaszasová, Alejandro Blanco Fernández en João Leão, gaan hun plechtige verbintenis aan voor het Hof.

April

Opening van een historische expositie bij het Hof

Bij het Hof wordt een tentoonstelling geopend over de instelling, waarbij aan de hand van foto's, kunstwerken en zeldzame stukken de geschiedenis van de rechterlijke instanties en hun gebouwen wordt geschetst. De tentoonstelling is voor iedereen toegankelijk.

Finale van de European Law Moot Court Competition

De European Law Moot Court Competition, die voor het eerst werd gehouden in 1988, is de belangrijkste pleitwedstrijd ter wereld op het gebied van het Unierecht. De winnaar van 2024 is het team van de universiteit van Madrid, dat het in deze finale moest opnemen tegen het team van de Italiaanse universiteit Roma Tre.

Plechtige herdenkingszitting

Een plechtige zitting wordt gehouden ter nagedachtenis aan John L. Murray, Ierse rechter in het Hof van Justitie (1991-1999), overleden in januari 2023; Philippe Léger, Franse advocaat-generaal bij het Hof van Justitie (1994-2006), overleden in januari 2023, en Waltraud Hakenberg, griffier van het Gerecht voor ambtenarenzaken (2005-2016), overleden in januari 2024.

Mei

Symposium van magistraten en conferentie in het kader van de 20e verjaardag van de uitbreiding van 2004

Op 1 mei 2004 mocht de Europese Unie tien nieuwe leden verwelkomen: Tsjechië, Estland, Cyprus, Letland, Litouwen, Hongarije, Malta, Polen, Slovenië en Slowakije. Ter gelegenheid van de 20e verjaardag van deze gebeurtenis vinden bij het Hof het jaarlijkse Symposium van magistraten en een conferentie plaats.

Juni

Overhandiging van het kunstwerk „LL” van de Litouwse kunstenaar Kazys Varnelis

Het kunstwerk „LL” (1972) van de Litouwse kunstenaar Kazys Varnelis wordt overhandigd aan het Hof in aanwezigheid van zijn president, Koen Lenaerts, de viceminister van Justitie van Litouwen, Jurga Greičienė, en de persoon die verantwoordelijk is voor de afdeling iconografie van het Nationaal Museum van Litouwen, Jolanta Bernotaitytė.

Bezoek van een delegatie van het Gerecht aan Warschau

Een delegatie van het Gerecht, bestaande uit zijn president, Marc van der Woude, de Poolse rechters Krystyna Kowalik-Bańczyk en Nina Półtorak, en de Litouwse rechter Saulius Lukas Kalėda, woont in Warschau bijeenkomsten bij die plaatsvinden bij de hoogste bestuursrechter van Polen en bij de balie van Warschau. Doel van deze bijeenkomsten is om de rol van het Gerecht voor het voetlicht te brengen en de banden te versterken met de nationale rechterlijke instanties die bevoegd zijn voor aangelegenheden die vallen onder de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid aan het Gerecht.

September

Wijzigingen van de procedureregels van het Hof van Justitie en het Gerecht

Op 1 september treden belangrijke wijzigingen van de procedureregels van het Hof van Justitie en het Gerecht in werking. De nieuwe regels geven uitvoering aan de wijzigingen van het Statuut van het Hof in het kader van de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid aan het Gerecht, die vanaf 1 oktober van toepassing zijn, en moderniseren de procedures bij de twee rechterlijke instanties.

Bezoek van een delegatie van het hoogerechtshof van de Verenigde Staten

In het verlengde van de regelmatige ontmoetingen die sinds 1998 plaatsvinden, biedt dit bezoek de gelegenheid om de nauwe, historische banden tussen het hoogerechtshof van de Verenigde Staten en het Hof te versterken.

Installatie van een kunstwerk in de Tuin der Meertaligheid

Het kunstwerk *Genus* van de Luxemburgse kunstenaar Simone Decker wordt geïnstalleerd in de Tuin der Meertaligheid, die grenst aan het terrein van het Hof. Dit speciaal voor het Hof ontworpen kunstwerk belichaamt de meertaligheid en symboliseert de taalkundige en culturele diversiteit van de Unie.

Oktober

Gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid

De bepalingen betreffende de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid van het Hof van Justitie aan het Gerecht treden op 1 oktober in werking. Na deze datum aanhangig gemaakte prejudiciële zaken worden behandeld door het Gerecht voor zover zij betrekking hebben op zes specifieke aangelegenheden. Het eerste verzoek om een prejudiciële beslissing dat op 17 oktober aan het Gerecht wordt doorgezonden (T-534/24, Gotek), is in het Kroatisch ingediend door de bestuursrechter Osijek.

Gedeeltelijke vervanging van de leden van het Hof van Justitie en ambtsaanvaarding door nieuwe leden van het Gerecht

In de grote zittingszaal van het Hof wordt een plechtige zitting gehouden ter gelegenheid van het vertrek van Lars Bay Larsen, Alexandra Prechal, Jean-Claude Bonichot, Peter George Xuereb, Lucia Serena Rossi, Priit Pikamäe, Nils Wahl en Anthony Michael Collins, en de ambtsaanvaarding door negen nieuwe leden van het Hof van Justitie, te weten Bernardus Smulders, Massimo Condinanzi, Fredrik Schalin, Stéphane Gervasoni, Niels Fenger en Ramona Frendo als rechters, en Dean Spielmann, Andrea Biondi en Rimvydas Norkus als advocaten-generaal, en door twee nieuwe rechters in het Gerecht, te weten Hervé Cassagnabère en Raphaël Meyer.

Verkiezing van de president, de vicepresident en de eerste advocaat-generaal van het Hof van Justitie

Koen Lenaerts wordt door zijn ambtgenoten herkozen als president van het Hof van Justitie van de Europese Unie voor de komende drie jaar. Thomas von Danwitz wordt verkozen tot vicepresident van het Hof van Justitie. Hij volgt in deze functie Lars Bay Larsen op. Maciej Szpunar wordt opnieuw verkozen tot eerste advocaat-generaal van het Hof van Justitie.

November

Maand van het leren over artificiële intelligentie

Het opleidingsprogramma op het gebied van artificiële intelligentie (AI) wil inzicht bieden in de mogelijkheden en uitdagingen van het gebruik van deze technologie. Het beoogt AI te demystificeren en een ethisch en verantwoord gebruik van AI-hulpmiddelen te bevorderen.

Plechtige verbintenis van drie nieuwe leden van de Rekenkamer

De door de Raad van de Europese Unie benoemde nieuwe leden van de Europese Rekenkamer, Petri Sarvamaa, Hans Lindblad en Carlo Alberto Manfredi Selvaggi, gaan hun plechtige verbintenis aan voor het Hof.

Bezoek van het Hof van Justitie aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

De president van het Hof, Koen Lenaerts, brengt samen met een delegatie van het Hof van Justitie een bezoek aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens om in het kader van de jaarlijkse samenkomst van gedachten te wisselen over drie hoofdthema's: „Klimaatverandering: een uitdaging voor de twee Europese hoven”; „Massasurveillance en bescherming van persoonsgegevens”, en „Bescherming van de rechten van personen met een handicap”.

6e bijeenkomst van de correspondenten van het JNEU te Brussel

De 6e bijeenkomst van de correspondenten van het Justitieel Netwerk van de EU vindt onder auspiciën van de Belgische Raad van State plaats te Brussel. De bijeenkomst, die voor het eerst niet in Luxemburg wordt gehouden, is gewijd aan de toekomst van de samenwerking binnen het JNEU en aan de toepassing van het beginsel van conforme uitlegging door de nationale rechterlijke instanties.

December

Dag van bewustwording ten aanzien van personen met een handicap bij het Hof

De instelling, die zich op allerlei manieren ten volle inzet voor toegankelijkheid en inclusie, organiseert de dag van bewustwording ten aanzien van personen met een handicap, die dit jaar als thema heeft: „Inclusief sporten: diversiteit, onze kracht”.

B. Een jaar in cijfers

De instelling in 2024

81 rechters uit
27 lidstaten

Hof van Justitie

27 rechters 11 advocaten-
generaal

Gerecht

54 rechters

Begroting: 504 miljoen EUR

2 267

ambtenaren en personeelsleden

61 %
vrouwen

39 %
mannen

Wat de vertegenwoordiging van vrouwen op leidinggevende posten binnen de verschillende diensten betreft, bevindt het Hof zich in de hogere middenmoot van de Europese instellingen.

Er zijn

54 % vrouwelijke administrateurs

49 % vrouwen in midden- en hogere kaderfuncties

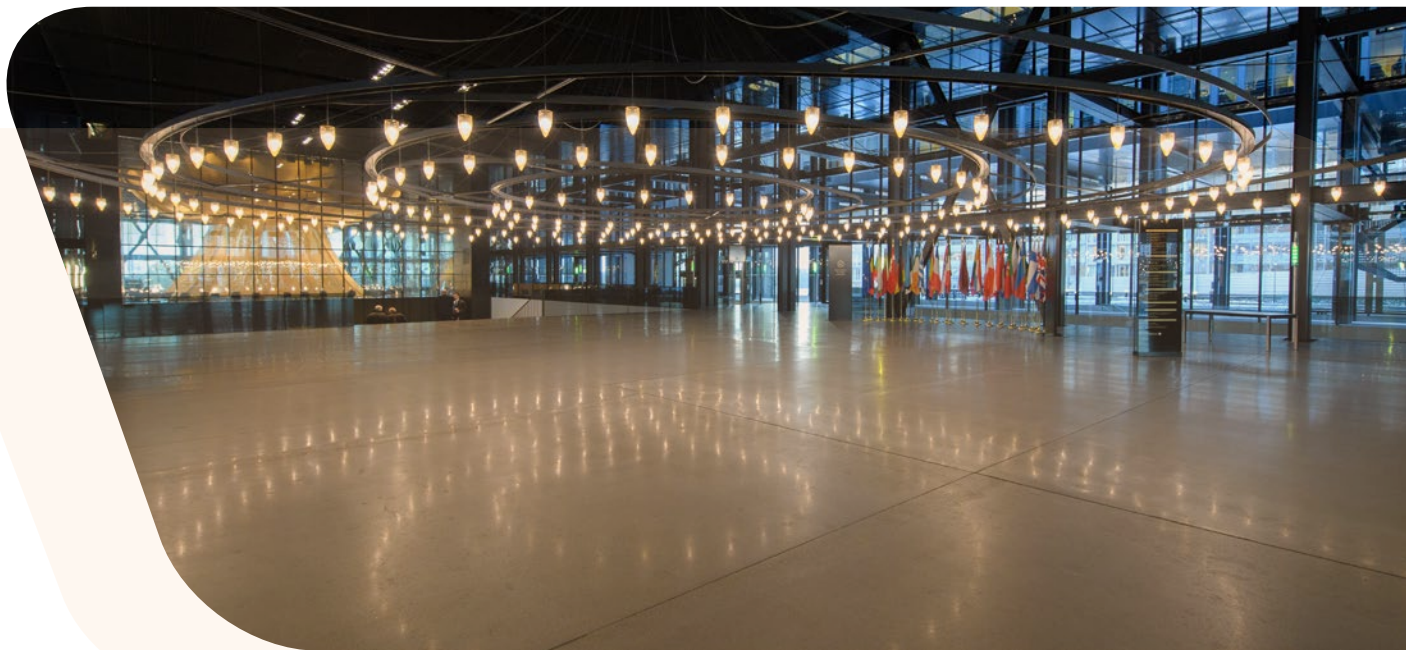
e-Curia

Percentage processtukken dat via e-Curia is neergelegd:

91 % Hof van Justitie

96 % Gerecht

11 692 e-Curia-accounts

Het gerechtelijke jaar (Hof van Justitie en Gerecht)

1 706 nieuwe zaken

1 785 afgesloten zaken

2 911 aanhangige zaken

Gemiddelde procesduur: 18,1 maanden

e-Curia is een IT-applicatie waarmee de vertegenwoordigers van de partijen in zaken bij het Hof van Justitie en het Gerecht, alsook de nationale rechterlijke instanties wanneer zij een verzoek om een prejudiciële beslissing indienen bij het Hof van Justitie, elektronisch processtukken kunnen uitwisselen met de griffies.

e-Curia: een applicatie waarmee gerechtelijke documenten kunnen worden uitgewisseld

[Bekijk de video op YouTube](#)

De taalkundige diensten

Als meertalige rechtsprekende instelling moet het Hof in staat zijn om een zaak te behandelen ongeacht de officiële taal van de Unie waarin die aanhangig is gemaakt. Vervolgens zorgt het ervoor dat zijn rechtspraak in alle officiële talen van de Unie wordt verspreid.

24
procesten

552
taalcombinaties

608 juristen-linguïsten voor de vertaling
van de schriftelijke stukken

1 366 000 te vertalen
bladzijden

1 371 000 vertaalde
bladzijden

503

terechtzingen en bijeenkomsten
waarop simultaan is getolkt

70

tolken voor de pleitzittingen en
bijeenkomsten

**Meertaligheid bij het Hof van Justitie van de EU – Zorgen
voor een gelijke toegang tot justitie**

[Bekijk de video op YouTube](#)

Bij het Hof wordt vertaald volgens een dwingende talenregeling, die de mogelijkheid biedt om alle 24 officiële talen van de Europese Unie te gebruiken. De te vertalen documenten zijn allemaal zeer technische juridische teksten. De taalkundige dienst van het Hof heeft dan ook alleen juristen-linguïsten in dienst die een juridische opleiding hebben voltooid en beschikken over een grondige kennis van minstens twee andere officiële talen dan hun moedertaal.

2

Gerechtelijke werkzaamheden

A. Het Hof van Justitie in 2024

Bij het Hof van Justitie kunnen voornamelijk verzoeken om een prejudiciële beslissing worden ingediend. Wanneer een nationale rechter twijfel koestert over de uitlegging of de geldigheid van een bepaling van Unierecht, schorst hij de bij hem aanhangige procedure en legt hij de zaak voor aan het Hof van Justitie. Wanneer hij is voorgelicht door de beslissing van het Hof, kan hij het aan hem voorgelegde geschil beslechten. In zaken die een antwoord binnen een zeer korte termijn vergen (bijvoorbeeld zaken op het gebied van asiel, grenscontroles, kinderontvoering, enz.) kan een prejudiciële spoedprocedure worden gevolgd.

Bij het Hof kunnen ook rechtstreekse beroepen worden ingesteld, die strekken tot ofwel nietigverklaring van een handeling van de Unie („beroep tot nietigverklaring”), ofwel vaststelling dat een lidstaat het recht van de Unie niet naleeft („beroep wegens niet-nakoming”). Wanneer de lidstaat niet voldoet aan het arrest waarbij de niet-nakoming is vastgesteld, kan het Hof van Justitie hem een financiële sanctie opleggen in het kader van een tweede beroep, het zogeheten beroep wegens „dubbele niet-nakoming”.

Verder kunnen hogere voorzieningen worden ingesteld tegen beslissingen van het Gerecht. Het Hof van Justitie kan die beslissingen van het Gerecht vernietigen.

Tot slot kan het Hof van Justitie (door een lidstaat of een Europese instelling) worden verzocht advies uit te brengen over de verenigbaarheid met de Verdragen van een overeenkomst die de Unie voornemens is te sluiten met een derde land of een internationale organisatie.

Koen Lenaerts

President van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Werkzaamheden en ontwikkeling van het Hof van Justitie

Het afgelopen jaar stond in het teken van de vaststelling en de uitvoering van de hervorming van het gerechtelijke bestel van de Europese Unie bij [verordening 2024/2019 van het Europees Parlement en de Raad](#). Die hervorming moet er op verzoek van het Hof van Justitie voor zorgen dat de werklast tussen de twee rechterlijke instanties van de Unie evenwichtiger wordt verdeeld, door te profiteren van de verdubbeling van het aantal rechters in het Gerecht waartoe in 2015 is besloten bij [verordening 2015/2422 van het Europees Parlement en de Raad](#). Dat zou het Hof van Justitie in staat moeten stellen om zijn taak op het gebied van de uitlegging van het Unierecht binnen redelijke termijnen te blijven vervullen terwijl het aantal aanhangig gemaakte zaken fors toeneemt en steeds meer zaken ingewikkelde en gevoelige onderwerpen betreffen, zoals vraagstukken van constitutionele aard of vraagstukken die verband houden met de grondrechten. Zo zijn er in 2024 meer dan 900 zaken aanhangig gemaakt bij het Hof van Justitie, waarmee het record uit 2019

920
nieuwe zaken

573 prejudiciële procedures,
waarvan

6 prejudiciële spoedprocedures

**Lidstaten waarvan de meeste
verzoeken afkomstig zijn:**

Italië	98
Duitsland	66
Polen	47
Oostenrijk	39
Bulgarije	38

53 rechtstreekse beroepen,
waarvan:

39 niet-nakomingsberoepen en
3 „dubbele
niet-nakomingsberoepen”

277 hogere voorzieningen
tegen beslissingen van het Gerecht

15 aanvragen voor
rechtsbijstand

1 verzoek om advies

bijna is geëvenaard. Die hoeveelheid nieuwe zaken bevestigt de stijgende trend van de afgelopen jaren en maakt alleen maar duidelijk hoe noodzakelijk de hervorming is.

Concreet houdt de hervorming met name in dat de bevoegdheid om prejudiciële zaken te behandelen gedeeltelijk is overgeheveld van het Hof van Justitie naar het Gerecht. Deze bevoegdheidsoverdracht, die op 1 oktober 2024 daadwerkelijk heeft plaatsgevonden, heeft betrekking op zes specifieke aangelegenheden, namelijk het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde, accijnzen, het douanewetboek, de tariefindeling van goederen in de gecombineerde nomenclatuur, compensatie en bijstand aan passagiers bij instapweigering of bij vertraging of annulering van vervoersdiensten, en het systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten.

Het Hof van Justitie blijft echter bevoegd om kennis te nemen van verzoeken om een prejudiciële beslissing die weliswaar betrekking hebben op een of meer van die specifieke aangelegenheden, maar die ook zien op andere aangelegenheden of op zichzelfstaande vragen opwerpen over de uitlegging van primair recht (inclusief het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie), internationaal publiekrecht of algemene Unierechtelijke beginselen.

De hervorming zou ertoe moeten leiden dat de werklast van het Hof van Justitie op het gebied van prejudiciële verwijzingen aanzienlijk vermindert, wat volgens de eerste schattingen betreffende het laatste kwartaal van het afgelopen jaar inderdaad het geval lijkt te zijn.

Een ander onderdeel van de hervorming is bedoeld om ervoor te zorgen dat de hogerevoorzieningsprocedure doeltreffend blijft. Om het Hof van Justitie in staat te stellen zich te concentreren op de hogere voorzieningen waarin belangrijke rechtsvragen worden opgeworpen, is het mechanisme van voorafgaande toelating per 1 september 2024 uitgebreid tot hogere voorzieningen tegen uitspraken van het Gerecht over beslissingen van zes nieuwe onafhankelijke kamers van beroep van Europese organen of instanties, die zijn toegevoegd aan de vier kamers van beroep die werden genoemd toen dat mechanisme werd ingevoerd. Het mechanisme van voorafgaande toelating is ook uitgebreid tot geschillen over de uitvoering van overeenkomsten die een arbitragebeding bevatten.

Een partij die niet in staat is om de proceskosten te dragen, kan rechtsbijstand aanvragen.

Tot slot wordt met de hervorming beoogd de prejudiciële procedure transparanter te maken en op die manier bij te dragen tot een beter begrip van de beslissingen van het Hof van Justitie of het Gerecht. Voortaan worden de schriftelijke opmerkingen die in prejudiciële zaken worden ingediend namelijk binnen een redelijke termijn na afsluiting van de zaak gepubliceerd op de website van de instelling, tenzij de indiener van de opmerkingen daar bezwaar tegen maakt.

Afgezien van de wijziging van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, heeft de uitvoering van de hervorming er ook toe geleid dat het [Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie](#) en het [Reglement voor de procesvoering van het Gerecht](#) zijn gewijzigd, met name om duidelijk te maken hoe in eerste instantie wordt omgegaan met verzoeken om een prejudiciële beslissing die volgens het „eenloketsysteem” worden ingediend, en om de procedure te beschrijven die van toepassing is op de verzoeken die door het Hof van Justitie worden doorgezonden naar het Gerecht. Het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie bevat daarnaast nog andere nieuwe bepalingen, die bedoeld zijn om rekening te houden met de lessen van de gezondheids crisis en met de technologische ontwikkelingen. Ze hebben met name betrekking op, ten eerste, de mogelijkheid voor partijen of hun vertegenwoordigers om via videoconferentie pleidooi te houden, mits aan bepaalde juridische en technische voorwaarden is voldaan, ten tweede, de bescherming van persoonsgegevens bij de behandeling van de zaken, ten derde, de neerlegging en de betekening van processtukken met behulp van de applicatie e-Curia, en ten vierde, de uitzending van terechtzittingen via internet.

De Aanbevelingen aan de nationale rechterlijke instanties over het aanhangig maken van prejudiciële procedures zijn dienovereenkomstig aangepast, evenals de Praktische aanwijzingen voor de partijen.

Wat haar samenstelling betreft, werd de instelling in juni 2024 in rouw gedompeld door het overlijden van de heer Ilešič (Slovenië), rechter in het Hof van Justitie sinds 2004.

De instelling heeft verder in januari 2024 afscheid genomen van rechter Safjan (Polen), en heeft in oktober een zeer omvangrijke gedeeltelijke vernieuwing ondergaan: acht leden hebben hun ambt neergelegd, te weten vicepresident Bay Larsen (Denemarken), de rechters Bonichot (Frankrijk), Prechal (Nederland), Xuereb (Malta), Rossi (Italië) en Wahl (Zweden), en de advocaten-generaal Pikamäe (Estland) en Collins (Ierland), terwijl negen nieuwe leden hun ambt hebben aanvaard, te weten rechter Smulders (Nederland), advocaat-generaal Spielmann (Luxemburg), de rechters Condinanzi (Italië) en Schalin (Zweden), advocaat-generaal Biondi (Italië), de rechters Gervasoni (Frankrijk), Fenger (Denemarken) en Frendo (Malta), en advocaat-generaal Norkus (Litouwen).

De statistieken van het afgelopen jaar laten zien dat er zowel een zeer groot aantal zaken aanhangig is gemaakt bij het Hof (920, dat wil zeggen bijna honderd meer dan in elk van de drie voorgaande jaren), als door het Hof is afgesloten (863 zaken, dat wil zeggen 80 meer dan in 2023). De grote hoeveelheid afgedane zaken valt grotendeels te verklaren door de gedeeltelijke vernieuwing van de samenstelling van het Hof. Er waren op 31 december 2024 in totaal 1 206 zaken aanhangig en de gemiddelde procesduur bedroeg in 2024 van alle soorten zaken samen 17,7 maanden.

863 afgesloten zaken

580 prejudiciële procedures, waarvan
5 prejudiciële spoedprocedures

53 rechtstreekse beroepen, waarbij
26 niet-nakomingen zijn vastgesteld tegen
16 lidstaten

1 arrest wegens „dubbele niet-nakoming”

213 hogere voorzieningen tegen
beslissingen van het Gerecht, waarvan er
48 hebben geleid tot vernietiging van
de beslissing van het Gerecht

Gemiddelde procesduur:

17,7 maanden

Gemiddelde duur van de prejudiciële
spoedprocedure: 3,3 maanden

1 206

aanhangige zaken
op 31 december 2024

Voornaamste behandelde onderwerpen:

Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht	141
Staatssteun en mededinging	137
Economisch en monetair beleid	103
Onderlinge aanpassing van de wetgevingen	85
Consumentenbescherming	63
Milieu	62
Belastingen	61
Buitenlands en veiligheidsbeleid	57
Sociaal beleid	48
Intellectuele eigendom	45

[Zie de gedetailleerde statistieken
van het Hof van Justitie](#)

De leden van het Hof van Justitie

Het Hof van Justitie bestaat uit 27 rechters en 11 advocaten-generaal.

De rechters en advocaten-generaal worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd na raadpleging van een comité dat een advies moet geven over de geschiktheid van de voorgestelde kandidaten voor de uitoefening van de betrokken ambten. Zij worden benoemd voor zes jaar en kunnen worden herbenoemd.

Zij worden gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en aan alle gestelde eisen voldoen om in hun onderscheiden landen de hoogste rechterlijke ambten te bekleden, of die bekendstaan als kundige rechtsgeleerden.

De rechters oefenen hun ambt in volstrekte onpartijdigheid en onafhankelijkheid uit.

De rechters van het Hof van Justitie kiezen uit hun midden de president en de vicepresident. De rechters en de advocaten-generaal benoemen de griffier voor een ambtstermijn van zes jaar.

De advocaten-generaal hebben tot taak om in volkomen onpartijdigheid en onafhankelijkheid rechtsgeleerde adviezen, „conclusies” genaamd, te formuleren in de zaken die hun zijn toegewezen. Deze adviezen zijn niet bindend, maar verschaffen een extra visie op het voorwerp van het geschil.

Met de gedeeltelijke vervanging van de leden van het Hof van Justitie in oktober 2024 hebben negen nieuwe leden hun ambt aanvaard, te weten rechter Smulders (Nederland), advocaat-generaal Spielmann (Luxemburg), de rechters Condinanzi (Italië) en Schalin (Zweden), advocaat-generaal Biondi (Italië), de rechters Gervasoni (Frankrijk), Fenger (Denemarken) en Frendo (Malta), en advocaat-generaal Norkus (Litouwen).

In memoriam

De Sloveense rechter Marko Ilešič is in juni 2024 tijdens zijn ambtstermijn overleden. Hij werd als eerste Sloveense rechter in het Hof benoemd toen Slovenië in 2004 toetrad tot de Europese Unie. De heer Ilešič werd zowel professioneel als persoonlijk gerespecteerd en bewonderd om zijn uitgebreide juridische kennis, zijn scherpe intellect, zijn enorme talenkennis, en zijn grote menselijkheid. Hij heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling en bevordering van het Unierecht en aan de verspreiding van de Sloveense cultuur.

K. Lenaerts
President

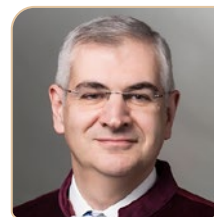
T. von Danwitz
Vicepresident

F. Biltgen
President van de
Eerste kamer

K. Jürimäe
President van de
Tweede kamer

C. Lycourgos
President van de
Derde kamer

I. Jarukaitis
President van de
Vierde kamer

**M. L. Arastey
Sahún**
President van de
Vijfde kamer

M. Szpunar
Eerste advocaat-
generaal

S. Rodin
President van de
Achtste kamer

A. Kumin
President van de
Zesde kamer

N. Jääskinen
President van de
Negende kamer

D. Gratsias
President van de
Tiende kamer

M. Gavalec
President van de
Zevende kamer

J. Kokott
Advocaat-generaal

A. Arabadjiev
Rechter

**M. Campos
Sánchez-Bordona**
Advocaat-generaal

E. Regan
Rechter

**N. J. Cardoso da
Silva Piçarra**
Rechter

**J. Richard de la
Tour**
Advocaat-generaal

A. Rantos
Advocaat-generaal

I. Ziemele
Rechter

J. Passer
Rechter

N. Emiliou
Advocaat-generaal

Z. Csehi
Rechter

O. Spineanu-Matei
Rechter

T. Čápetá
Advocaat-generaal

L. Medina
Advocaat-generaal

B. Smulders
Rechter

D. Spielmann
Advocaat-generaal

M. Condrinzi
Rechter

F. Schalin
Rechter

A. Biondi
Advocaat-generaal

S. Gervasoni
Rechter

N. Fenger
Rechter

R. Frendo
Rechter

R. Norkus
Advocaat-generaal

A. Calot Escobar
Griffier

Protocollaire rangorde per 9 oktober 2024

B. Het Gerecht in 2024

Het Gerecht is in hoofdzaak bevoegd om in eerste aanleg kennis te nemen van rechtstreekse beroepen tegen handelingen van de instellingen, organen en instanties van de Europese Unie die worden ingesteld door natuurlijke of rechtspersonen (individueel, ondernemingen, verenigingen enz.), mits zij door die handelingen rechtstreeks en individueel worden geraakt, en door lidstaten. Het Gerecht neemt ook kennis van rechtstreekse beroepen tot vergoeding van schade die door de instellingen of hun personeelsleden is veroorzaakt.

Tegen de beslissingen van het Gerecht kan een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld bij het Hof van Justitie. In zaken die reeds tweemaal zijn onderzocht (door een onafhankelijke kamer van beroep en vervolgens door het Gerecht), laat het Hof van Justitie de hogere voorziening uitsluitend toe wanneer daarmee een vraag aan de orde wordt gesteld die belangrijk is voor de eenheid, de samenhang of de ontwikkeling van het Unierecht.

Sinds 1 oktober 2024 is het Gerecht ook bevoegd om kennis te nemen van verzoeken om een prejudiciële beslissing die door het Hof van Justitie worden doorgezonden en die uitsluitend betrekking hebben op een of meer van de volgende specifieke aangelegenheden: het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde, accijnzen, het douanewetboek, de tariefindeling van goederen in de gecombineerde nomenclatuur, compensatie en bijstand aan passagiers bij instapweigering of bij vertraging of annulering van vervoersdiensten, en het systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten.

Een groot deel van de door het Gerecht behandelde zaken is van economische aard: intellectuele eigendom (merken, tekeningen en modellen van de Europese Unie), mededinging, staatssteun, banktoezicht en toezicht op de financiële sector.

Het Gerecht is ook bevoegd om in ambtenarenzaken uitspraak te doen over geschillen tussen de Europese Unie en haar personeelsleden.

Marc van der Woude

President van het Gerecht van de Europese Unie

Werkzaamheden en ontwikkeling van het Gerecht

Voor het Gerecht was 2024 een zeer belangrijk jaar, aangezien het in het teken stond van de inwerkingtreding van [verordening 2024/2019](#) waarbij het gerechtelijke bestel van de Europese Unie is hervormd. De gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid van het Hof van Justitie naar het Gerecht heeft concreet op 1 oktober 2024 plaatsgevonden.

Op grond van het [Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie](#) is het Gerecht voortaan bevoegd om kennis te nemen van verzoeken om een prejudiciële beslissing die uitsluitend betrekking hebben op een of meer van de volgende zes specifieke aangelegenheden: het gemeenschappelijk btw-stelsel, accijnzen, het douanewetboek, de tariefindeling van goederen in de gecombineerde nomenclatuur, compensatie en bijstand aan passagiers bij instapweigering of bij vertraging of annulering van vervoersdiensten, en het systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten (nieuw artikel 50 ter). Het Hof van

786

nieuwe zaken

667

rechtstreekse beroepen, waarvan:
Intellectuele en industriële
eigendom **268**

EU-ambtenarenzaken **76**

Staatssteun en mededinging **33**

7 rechtstreekse beroepen die zijn
ingesteld door de lidstaten

30 aanvragen voor
rechtsbijstand

19 prejudiciële verwijzingen

Een partij die niet in staat is om de proceskosten
te dragen, kan rechtsbijstand aanvragen.

Justitie heeft negentien verzoeken om een prejudiciële beslissing die zijn ingediend in de periode van 1 oktober 2024 tot en met 31 december 2024 doorgezonden naar het Gerecht.

Intern heeft het Gerecht een reorganisatie moeten doorvoeren om de tien rechters van de kamer voor de behandeling van verzoeken om een prejudiciële beslissing aan te wijzen en om de vicepresident van het Gerecht, te weten de heer Papasavvas, tot president van deze kamer te benoemen. Om een optimale behandeling van de prejudiciële zaken te waarborgen, heeft het Gerecht ook drie rechters aangewezen om de functie van advocaat-generaal uit te oefenen. Verder voorziet zijn Reglement voor de procesvoering thans in de mogelijkheid om onder meer bepaalde prejudiciële zaken te laten berechten door een Middelgrote kamer van negen rechters.

Tevens is met ingang van 1 september 2024 het mechanisme van voorafgaande toelating van hogere voorzieningen tegen uitspraken van het Gerecht over een beslissing van een onafhankelijke kamer van beroep van bepaalde organen of instanties van de Unie verruimd (nieuw artikel 58 bis van het Statuut van het Hof, dat eveneens is ingevoegd bij verordening 2024/2019). Dit onderdeel van de hervorming heeft ook tot gevolg dat het Gerecht in sterkere mate verantwoordelijk wordt voor het waarborgen van de samenhang en de eenheid van het Unierecht op de betrokken rechtsgebieden.

De hervorming viel samen met het vertrek, op 7 oktober 2024, van vijf leden van het Gerecht, die zijn benoemd tot rechter in het Hof van Justitie, te weten rechter Gervasoni, de kamerpresidenten Spielmann en Schalin en de rechters Frendo en Norkus. Het Gerecht dankt hen voor de langdurige en belangrijke bijdrage die zij hebben geleverd aan zijn rechtspraak. Op diezelfde datum hebben de rechters Cassagnabère en Meyer de eed afgelegd als nieuwe leden van het Gerecht.

De ingrijpende reorganisatie en het vertrek van de genoemde leden hebben er echter niet toe geleid dat de gerechtelijke werkzaamheden van het Gerecht zijn vertraagd: het Gerecht heeft in 2024 in totaal 922 zaken kunnen afdoen. Met slechts 786 nieuwe zaken in 2024 is het aantal aanhangige zaken dus verminderd. De gemiddelde procesduur van 18,5 maanden wijst op een efficiënt beheer van de zaken, waarbij moet worden opgemerkt dat het Gerecht in staat is om een zaak nog sneller af te handelen wanneer de bijzonderheden van de zaak dat vereisen. Zo is het erin geslaagd om zijn eerste arrest op het gebied van de digitale markten te wijzen binnen een termijn van 8,2 maanden (arrest [T-1077/23 Bytedance/Commissie](#)).

In 2024 is 20,2 % van de afgesloten zaken beslecht door een uitgebreide kamer. Verder heeft het Gerecht ook in 2024 zaken die van een zeker belang zijn voor met name de rechtsstaat, laten berechten door de Grote kamer, die bestaat uit vijftien rechters (zie het hoofdstuk „Terugblik op de belangrijkste arresten van het jaar”). In deze bijzondere formatie heeft het Gerecht uitspraak gedaan in de zaken *Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel e.a./Raad*, *Medel e.a./Raad*, *Fridman e.a./Raad*, en *Timchenko en Timchenko/Raad*.

Met het oog op zijn nieuwe prejudiciële bevoegdheid en de nieuwe verantwoordelijkheden die de verruiming van het mechanisme van voorafgaande toelating van hogere voorzieningen meebrengt, heeft het Gerecht zich toegerust met alle instrumenten die het nodig heeft om de aangebrachte zaken efficiënt en proactief te behandelen, terwijl het zich tegelijkertijd heeft voorbereid op de volgende periode van drie jaar, die zal ingaan in oktober 2025.

Savvas Papasavvas

Vicepresident van het
Gerecht

Nieuwe ontwikkelingen in de rechtspraak

In 2024 is er een nieuw elan gegeven aan de Grote kamer, de meest plechtige rechtsprekende formatie van het Gerecht, waarop tot dusver slechts zelden en alleen incidenteel een beroep is gedaan. De Grote kamer, die uit vijftien rechters bestaat, oordeelt over de belangrijkste zaken en over zaken die wegens hun juridische moeilijkheid of wegens bijzondere omstandigheden behandeling door deze kamer rechtvaardigen (artikel 28, eerste alinea, van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht). Het afgelopen jaar zijn door deze rechtsprekende formatie in verschillende zaken zes beslissingen gegeven in de context van enerzijds de Russische agressie tegen Oekraïne en anderzijds de tenuitvoerlegging van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in het kader van het herstelplan „NextGenerationEU”.

Om te beginnen heeft het Gerecht in zijn arresten van 11 september 2024, *Fridman e.a./Raad* en *Timchenko en Timchenko/Raad* ([T-635/22](#) en [T-644/22](#)), bevestigd dat de Raad bevoegd is om, ten eerste, aan personen tegen wie beperkende maatregelen zijn genomen, de verplichting op te leggen om tegoeden te melden en dienaangaande samen te werken met de bevoegde nationale autoriteiten, en ten tweede, niet-naleving van deze verplichtingen aan te merken als een omzeiling van de maatregelen tot bevrozing van tegoeden.

Vervolgens heeft het Gerecht in zijn arresten van 2 oktober 2024, *Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel e.a./Raad, Ordre des avocats à la cour de Paris en Couturier/Raad* en *ACE/Raad* ([T-797/22](#), [T-798/22](#) en [T-828/22](#)), de rechtmatigheid bevestigd van het verbod om direct of indirect diensten op het gebied van juridisch advies te verlenen aan de Russische regering en aan in Rusland gevestigde rechtspersonen, entiteiten of lichamen, zoals dat is neergelegd in [verordening \(EU\) nr. 833/2014 van de Raad](#) betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van de acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren. Het draaide in die zaken om de vraag of er een fundamenteel recht op toegang tot een advocaat bestaat, met name in situaties die geen verband houden met een gerechtelijke procedure. Het Gerecht, dat de beroepen heeft verworpen, heeft in zijn arresten met name de draagwijdte van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte (artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie) en van het recht op bescherming van het beroepsgeheim (artikel 7 van het Handvest) verduidelijkt.

Ten slotte heeft het Gerecht bij beschikking van 4 juni 2024, *Medel e.a./Raad* ([T-530/22-T-533/22](#)), de beroepen tot nietigverklaring van het uitvoeringsbesluit waarbij de Raad de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Polen heeft goedgekeurd en de mijlpalen en streefdoelen heeft gespecificeerd die door deze lidstaat moeten worden behaald opdat de bij dit besluit ter beschikking gestelde financiële bijdrage kan worden vrijgegeven, niet-ontvankelijk verklaard. De Grote kamer heeft geoordeeld dat verzoeksters, vier verenigingen die rechters op internationaal niveau vertegenwoordigen en waarvan de leden doorgaans nationale beroepsverenigingen zijn, waaronder Poolse verenigingen van rechters, geen procesbevoegdheid bezaten.

Dit nieuwe elan dat aan de Grote kamer is gegeven, zal zeker een vervolg krijgen in 2025, gelet op andere zaken die momenteel bij deze rechtsprekende formatie aanhangig zijn. Daarbij zullen waarschijnlijk zaken worden verwezen naar de Middelgrote kamer, die bij [verordening \(EU, Euratom\) 2024/2019](#) in het leven is geroepen om het scala aan rechtsprekende formaties waarover het Gerecht beschikt, aan te vullen.

L. Nancaelly

922
afgesloten zaken

832

rechtstreekse beroepen, waarvan:

Intellectuele en industriële eigendom	276
Staatssteun en mededinging	98
EU-ambtenarenzaken	76

1 prejudiciële verwijzing

Gemiddelde procesduur: 18,5 maanden

Percentage beslissingen waartegen hogere
voorziening is ingesteld bij het Hof van Justitie:

35 %

1 705
aanhangige zaken
(op 31 december 2024)

Voornaamste behandelde onderwerpen:

Institutioneel recht	552
Intellectuele en industriële eigendom	322
Economisch en monetair beleid	167
Staatssteun en mededinging	153
EU-ambtenarenzaken	112
Beperkende maatregelen	91
Toegang tot documenten	41
Landbouw	30
Overheidsopdrachten	29
Volksgezondheid	24

[Zie de gedetailleerde statistieken van
het Gerecht](#)

De leden van het Gerecht

Het Gerecht bestaat uit twee rechters per lidstaat.

De rechters worden gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en over de nodige bekwaamheid beschikken om een hoog rechterlijk ambt te bekleden. Zij worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd na raadpleging van een comité dat een advies moet geven over de geschiktheid van de kandidaten. Zij worden benoemd voor zes jaar en kunnen worden herbenoemd. Zij kiezen uit hun midden voor drie jaar de president en de vicepresident. Zij benoemen de griffier voor een mandaat van zes jaar.

De rechters oefenen hun ambt in volstrekte onpartijdigheid en onafhankelijkheid uit.

In het kader van de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid van het Hof van Justitie naar het Gerecht met ingang van 1 oktober 2024 heeft het Gerecht de heer Martín y Pérez de Nanclares en mevrouw Brkan gekozen als rechters die de functie van advocaat-generaal zullen uitoefenen voor de behandeling van verzoeken om een prejudiciële beslissing, en de heer Gâlea als rechter die hen vervangt ingeval zij verhinderd zijn.

In oktober 2024 hebben de heren Cassagnabère (Frankrijk) en Meyer (Luxemburg) het ambt van rechter in het Gerecht aanvaard. Zij zijn in de plaats gekomen van de rechters Gervasoni en Spielmann, die beiden zijn benoemd tot rechter in het Hof van Justitie.

M. van der Woude
President

S. Papasavvas
Vicepresident

A. Marcoulli
President van de
Tweede kamer

R. da Silva Passos
President van de
Vierde kamer

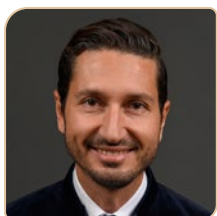
J. Svenningsen
President van de
Vijfde kamer

M. J. Costeira
President van de
Zesde kamer

**K. Kowalik-
Bańczyk**
President van de
Zevende kamer

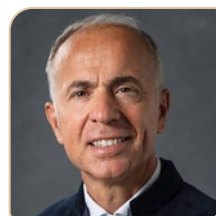
A. Kornezov
President van de
Achtste kamer

L. Truchot
President van de
Negende kamer

O. Porchia
President van de
Tiende kamer

R. Mastroianni
President van de
Eerste kamer

**P. Škvařilová-
Pelzl**
President van de
Derde kamer

M. Jaeger
Rechter

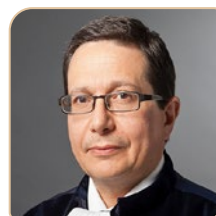
H. Kanninen
Rechter

J. Schwarcz
Rechter

M. Kancheva
Rechter

E. Buttigieg
Rechter

V. Tomljenović
Rechter

L. Madise
Rechter

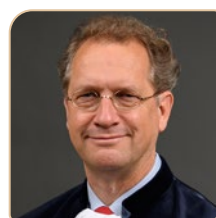
N. Półtorak
Rechter

I. Reine
Rechter

P. Nihoul
Rechter

U. Öberg
Rechter

C. Mac Eochaidh
Rechter

G. De Baere
Rechter

T. Pynnä
Rechter

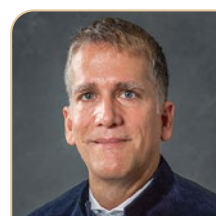
J. C. Laitenberger
Rechter

**J. Martín y Pérez
de Nanclares**
Rechter

G. Hesse
Rechter

**M. Sampol
Pucurull**
Rechter

M. Stancu
Rechter

I. Nömm
Rechter

G. Steinfatt
Rechter

T. Perišin
Rechter

D. Petrлік
Rechter

M. Brkan
Rechter

P. Zilgalvis
Rechter

K. Kecsmár
Rechter

I. Gâlea
Rechter

I. Dimitrakopoulos
Rechter

D. Kukovec
Rechter

S. Kingston
Rechter

T. Tóth
Rechter

B. Ricziová
Rechter

**E. Tichy-
Fisslberger**
Rechter

W. Valasidis
Rechter

S. Verschuur
Rechter

S. L. Kalèda
Rechter

**L. Spangsberg
Grønfeldt**
Rechter

H. Cassagnabère
Rechter

R. Meyer
Rechter

V. Di Bucci
Griffier

Protocolaire rangorde per 9 oktober 2024

C. De rechtspraak in 2024

Focus Mobiliteitspakket 2020: eerlijke concurrentie en verbetering van de arbeidsvoorwaarden voor een veiliger, duurzamer en eerlijker wegvervoersector

Arrest Litouwen e.a./Parlement en Raad van 4 oktober 2024
([C-541/20–C-555/20](#))

Mobiliteitspakket 2020

In 2020 heeft de Europese Unie een pakket maatregelen voor de hervorming van de wegvervoersector aangenomen met als twee belangrijkste doelstellingen:

1. Het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden van chauffeurs:

- door te verbieden dat de wekelijkse rusttijd wordt doorgebracht in het voertuig;
- door te garanderen dat de chauffeurs regelmatig (elke drie of vier weken) naar huis of naar de exploitatievestiging van hun werkgever terugkeren om er hun rusttijd door te brengen;
- door de datum van inwerkingtreding van de verplichting tot installatie van slimme tachografen van de tweede generatie te vervroegen.

2. Het waarborgen van eerlijke concurrentie:

- door voor te schrijven dat de voertuigen om de acht weken terugkeren naar een exploitatievestiging in de lidstaat van vestiging van de vervoersonderneming;
- door een wachttijd van vier dagen na een cabotagecyclus in een lidstaat van ontvangst in te voeren (gedurende welke niet-ingezeten vervoerders niet met hetzelfde voertuig cabotage mogen verrichten in die lidstaat);
- door chauffeurs in bepaalde specifieke omstandigheden aan te merken als „gedetacheerde werknemers”, zodat op hen de arbeids- en beloningsvoorwaarden van toepassing zijn die gelden in de lidstaat van ontvangst.

Cabotage is vervoer binnen een lidstaat dat wordt uitgevoerd door een vervoerder die niet in die lidstaat is gevestigd. Cabotagevervoer is toegestaan zolang het niet op zodanige wijze wordt verricht dat het een permanente activiteit in de betrokken lidstaat wordt.

De **slimme tachograaf van de tweede generatie** is een elektronisch apparaat dat de rijtijden, pauzes en rusttijden van chauffeurs registreert. Dit apparaat draagt bij aan de verkeersveiligheid, aan de inachtneming van de arbeidsvoorwaarden van de chauffeurs en aan het tegengaan van fraude.

Het Mobiliteitspakket bestaat uit drie wetgevingshandelingen die betrekking hebben op de rechtsregeling voor het wegvervoer. Deze ambitieuze hervorming heeft geleid tot felle discussie en tot een reeks rechtszaken. Zo hebben zeven lidstaten – Litouwen, Bulgarije, Roemenië, Cyprus, Hongarije, Malta en Polen – bij het Hof van Justitie wel vijftien beroepen tot nietigverklaring van verschillende bepalingen van het Mobiliteitspakket ingesteld.

Het Hof heeft in zijn arrest de geldigheid van het merendeel van de aangevochten bepalingen bevestigd.

Het Hof erkent weliswaar dat de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van chauffeurs kan leiden tot hogere kosten voor de vervoersondernemingen, maar heeft benadrukt dat de betrokken voorschriften, die zonder onderscheid van toepassing zijn in de gehele Unie, geen discriminatie opleveren van vervoersondernemingen die zijn gevestigd in lidstaten „in de periferie van de Unie”. Dat die voorschriften mogelijk grotere gevolgen hebben voor bepaalde ondernemingen, hangt samen met de economische keuze van die ondernemingen om hun diensten te verlenen aan ontvangers die zijn gevestigd in lidstaten die ver verwijderd zijn van hun eigen plaats van vestiging.

De kwalificatie van chauffeurs als „gedetacheerde werknemers” (waardoor voor de betrokken chauffeurs de minimumarbeids- en bezoldigingsvoorwaarden van de lidstaat van ontvangst gelden, in plaats van de – mogelijk minder gunstige – voorwaarden van de lidstaat waar de vervoerder is gevestigd), is een maatregel die bedoeld is om **eerlijke arbeidsvoorwaarden te garanderen en oneerlijke concurrentie tegen te gaan**. Deze voor de werknemers gunstige ontwikkeling heeft geleid tot een discussie tussen de lidstaten, waarvan sommige, in het bijzonder de lidstaten met lage loonkosten, beducht waren voor de hogere kosten waarmee hun ondernemingen zouden worden opgezadeld en voor de administratieve complexiteit van de nieuwe regels. Het Hof heeft de geldigheid van deze maatregel, die de Uniewetgever heeft genomen met als doel om een juist evenwicht tussen de betrokken belangen te vinden, bevestigd.

Wat de verplichting betreft om een wachttijd van vier dagen in acht te nemen na een cabotagecyclus in een lidstaat van ontvangst, heeft het Hof benadrukt dat deze wachttijd bedoeld is om lokale ondernemingen te beschermen en oneerlijke concurrentie tegen te gaan, door te voorkomen dat herhaalde cabotageritten feitelijk leiden tot een permanente activiteit in die lidstaat. Sommige lidstaten hebben bezwaar gemaakt tegen die verplichting met het argument dat daardoor de flexibiliteit van vervoersondernemingen zou worden beperkt: ondernemingen zouden worden gedwongen om hun routes aan passen teneinde perioden van inactiviteit en het daarmee gepaard gaande verlies aan inkomsten te vermijden. Het Hof heeft dit argument van de hand gewezen door te benadrukken dat de betrokken maatregel enkel neerkomt op een verbod om gedurende die wachttijd cabotageritten uit te voeren in dezelfde lidstaat van ontvangst, en dus geen beletsel vormt voor andere internationale vervoersactiviteiten of voor het uitvoeren van cabotageritten in andere lidstaten.

Het Hof heeft daarentegen een streep gehaald door de bepaling die voorschrijft dat voertuigen om de acht weken terugkeren naar de exploitatievestiging van de vervoersonderneming. Het heeft geoordeeld dat het Parlement en de Raad niet hadden aangetoond dat zij over voldoende informatie beschikten om de proportionaliteit van deze maatregel en de economische, sociale en milieugevolgen ervan te kunnen beoordelen.

Focus Biologische productie en etikettering van biologische producten

Arrest Herbaria Kräuterparadies II van 4 oktober 2024 ([C-240/23](#))

Het Duitse bedrijf Herbaria produceert de drank „Blutquick”, die wordt verkocht als voedingssupplement. Deze drank bevat ingrediënten die afkomstig zijn uit de biologische productie, maar er zijn ook niet-plantaardige vitamines en ijzergluconaat aan toegevoegd. Op de verpakking van de drank staan het EU-logo voor biologische productie alsmede een verwijzing naar „gecontroleerde biologische teelt”.

In januari 2012 hebben de Duitse autoriteiten Herbaria verboden om de beschermde verwijzing naar de biologische productie te gebruiken, omdat volgens het Unierecht aan verwerkte producten die het predicaat „biologisch” dragen, alleen vitamines en mineralen mogen worden toegevoegd wanneer het gebruik ervan bij wet is voorgeschreven.

Het Hof van Justitie heeft in het kader van een eerste prejudiciële zaak (zaak [C-137/13](#)) geoordeeld dat het gebruik van die stoffen slechts kan worden geacht bij wet te zijn voorgeschreven indien een Unierechtelijke bepaling of een met het Unierecht verenigbare bepaling van nationaal recht rechtstreeks de toevoeging ervan aan een levensmiddel voorschrijft om het levensmiddel te kunnen verhandelen. Aangezien de vitamines en het ijzergluconaat die aan de drank „Blutquick” zijn toegevoegd niet aan dat vereiste voldoen, is het beroep van Herbaria verworpen door de Duitse rechter die zich tot het Hof had gewend.

De zaak is vervolgens voorgelegd aan de hoogste federale bestuursrechter van Duitsland. Herbaria heeft voor die rechter niet langer het verbod op het gebruik van het EU-logo voor biologische productie aangevochten, maar heeft betoogd dat er sprake is van ongelijke behandeling tussen haar product en een vergelijkbaar product dat wordt ingevoerd uit de Verenigde Staten.

De Verenigde Staten zijn immers door het Europees recht erkend als **derde land** waarvan **de productie- en controlevoorschriften gelijkwaardig** zijn aan die van de Europese Unie. Dit betekent volgens Herbaria dat uit de Verenigde Staten afkomstige producten die aan de productievoorschriften van dat land voldoen, in de Unie als biologische producten in de handel mogen worden gebracht. Herbaria is van mening dat er hierdoor sprake is van ongelijke behandeling, omdat op concurrerende Amerikaanse producten het EU-logo voor biologische productie mag worden aangebracht zonder dat die producten voldoen aan de Uniewetgeving inzake biologische productie.

De hoogste federale bestuursrechter van Duitsland heeft hierover vragen gesteld aan het Hof.

Het Hof heeft in zijn arrest geoordeeld dat **het EU-logo voor biologische productie enkel mag worden gebruikt voor producten die voldoen aan alle voorschriften van de [verordening inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten](#)**. Dit logo mag dus niet worden aangebracht op producten die in een derde land zijn vervaardigd volgens voorschriften die slechts gelijkwaardig zijn aan de Unierechtelijke voorschriften. Dit verbod geldt ook voor het gebruik van termen die verwijzen naar biologische productie.

Het Hof benadrukt dat de eerlijke concurrentie op de interne markt zou worden geschaad indien zou worden toegestaan dat dat logo en die termen worden gebruikt voor zowel producten die in de Unie of in derde landen zijn vervaardigd met inachtneming van de Europese voorschriften inzake biologische productie, als producten die in derde landen zijn vervaardigd volgens normen die slechts gelijkwaardig zijn aan deze voorschriften. De consument zou daardoor ook kunnen worden misleid, terwijl het logo juist tot doel heeft om de consument duidelijk en ondubbelzinnig te informeren over het feit dat het product waarop het is aangebracht volledig voldoet aan alle voorschriften van de verordening.

Het Hof oordeelt daarentegen dat het logo voor biologische productie van het derde land mag worden gebruikt voor producten die in dat land zijn vervaardigd, zelfs al bevat het termen die verwijzen naar biologische productie.

Het EU-biologo

Het [EU-biologo](#) geeft een coherente visuele identiteit aan biologische producten die in de Unie zijn geproduceerd. Het maakt het gemakkelijker voor de consument om biologische producten te herkennen en helpt landbouwers om hun biologische producten in alle lidstaten op de markt te brengen.

Het biologo mag alleen worden aangebracht op producten die door een erkend orgaan als biologisch zijn gecertificeerd, waardoor is gewaarborgd dat zij voldoen aan strikte voorwaarden wat betreft productie, verwerking, vervoer en opslag. Het logo mag uitsluitend worden gebruikt voor producten die voor minimaal 95 % uit biologische ingrediënten bestaan en voor de resterende 5 % aan aanvullende strikte voorwaarden voldoen. Geen enkel ingrediënt mag tegelijkertijd in biologische en niet-biologische vorm aanwezig zijn.

Verordening 2018/848

[Verordening 2018/848 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten](#) beoogt eerlijke concurrentie en de goede werking van de interne markt voor biologische producten te verzekeren, alsmede het vertrouwen van de consument te behouden in producten die als biologische producten zijn geëtiketteerd.

De verordening bevat algemene en gedetailleerde productievoorschriften. Op het vlak van etikettering bepaalt zij dat de voorschriften betreffende het verstrekken van informatie aan de consument in acht moeten worden genomen, met name om verwarring of misleiding te voorkomen. De verordening bevat ook bepalingen die specifiek betrekking hebben op de etikettering van biologische producten en omschakelingsproducten, en tot doel hebben de belangen te beschermen van zowel ondernemers, die een correcte identificatie van hun producten op de markt en eerlijke concurrentievoorwaarden wensen, als consumenten.

Andere arresten van het Hof van Justitie over biologische producten

Arrest van 12 oktober 2017, *Kamin und Grill Shop* ([C-289/16](#))

Volgens [verordening nr. 834/2007 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten](#) zijn marktdeelnemers die biologische producten in de handel brengen, verplicht om hun onderneming te onderwerpen aan een

controlesysteem. Marktdeelnemers die producten rechtstreeks aan de eindconsument of eindgebruiker verkopen, kunnen onder bepaalde voorwaarden van deze verplichting worden vrijgesteld. Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat een dergelijke verkoop moet plaatsvinden in aanwezigheid van zowel de marktdeelnemer of zijn verkooppersoneel als de eindconsument. Marktdeelnemers die hun biologische producten online verkopen, komen dus niet voor die vrijstelling in aanmerking.

Arrest van 26 februari 2019, *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* (C-497/17)

[Verordening nr. 834/2007](#) staat niet toe dat het EU-biologo wordt aangebracht op producten van dieren die ritueel zijn geslacht zonder voorafgaande bedwelming volgens de voorwaarden die zijn vastgesteld bij [verordening nr. 1099/2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden](#).

Arrest van 29 april 2021, *Natumi* (C-815/19)

[Verordening nr. 889/2008 tot vaststelling van bepalingen ter uitvoering van verordening nr. 834/2007](#) verzet zich ertegen dat poeder verkregen uit gereinigde, gedroogde en fijngemaakte sedimenten van het wier *Lithothamnium calcareum* als niet-biologisch ingrediënt van agrarische oorsprong wordt gebruikt bij de verwerking van biologische levensmiddelen (onder meer biologische rijst- en sojadranken), teneinde deze te verrijken met calcium.

Focus Toegang van het publiek tot de aankoopovereenkomsten voor COVID-19-vaccins

Arresten Auken e.a./Commissie en Courtois e.a./Commissie van 17 juli 2024 (T-689/21 en T-761/21)

In juni 2020 heeft de Europese Unie haar strategie voor de aankoop van COVID-19-vaccins gelanceerd. In dat kader heeft de Commissie een overeenkomst gesloten met de 27 lidstaten, die haar machtigde om namens de lidstaten vervroegde-aankoopovereenkomsten te sluiten met fabrikanten.

Aangezien de vroege inzet van vaccins in het belang van de volksgezondheid was, werd de termijn voor het ontwikkelen van de vaccins door de farmaceutische bedrijven verkort. Ter compensatie van de risico's die deze bedrijven daardoor liepen, zijn de Commissie en de lidstaten in hun vaccinatiestrategie uitgegaan van het beginsel van risicodeling tussen fabrikant en lidstaten, waardoor de aansprakelijkheid van de fabrikant bij ongewenste effecten van zijn product werd beperkt.

De openbaar gemaakte versies van de betrokken aankoopovereenkomsten waren gecensureerd: informatie over de financiële risico's en over schenkingen of doorverkopen was weggelaten, en hetzelfde geldt voor de verklaringen inzake afwezigheid van belangenconflicten.

In 2021 hebben burgers en leden van het Europees Parlement bezwaar gemaakt tegen de weigering van de Europese Commissie om volledige toegang te verschaffen tot bepaalde documenten die verband hielden met de in 2020 gesloten aankoopovereenkomsten voor vaccins. De verzoeken om toegang hadden betrekking op schadeloosstellingsclausules voor de farmaceutische bedrijven. Volgens die clausules waren de laboratoria verplicht om slachtoffers een schadevergoeding te betalen indien hun product een gebrek vertoonde dat te wijten was aan een opzettelijke fout of aan ernstige nalatigheid tijdens het productieproces, terwijl in andere gevallen de lidstaten verantwoordelijk waren voor de schadeloosstelling.

De betrokken burgers en parlementsleden verlangden ook toegang tot de verklaringen inzake de afwezigheid van belangenconflicten van de leden van het onderhandelingssteam voor de aankoop van de vaccins. Zij wensten opheldering te verkrijgen over de wijze waarop de onderhandelingen waren gevoerd, met name die over een enorm contract van mei 2021 voor de aankoop van nog eens 1,8 miljard vaccindoses voor een bedrag van 35 miljard EUR.

De Commissie heeft slechts gedeeltelijke toegang tot die documenten verleend en heeft er gecensureerde versies van gepubliceerd, waarbij zij zich beriep op het zakengeheim en op bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Tegen de besluiten van de Commissie zijn twee beroepen ingesteld bij het Gerecht, dat die besluiten gedeeltelijk nietig heeft verklaard.

Met betrekking tot het verzoek om ruimere toegang te verkrijgen tot de **clausules inzake schadeloosstelling** heeft het Gerecht erop gewezen dat de reden waarom deze clausules in de betrokken overeenkomsten waren

opgenomen – namelijk het compenseren van de risico's die de betrokken ondernemingen liepen door de kortere ontwikkelingstijd van de vaccins – door de lidstaten was onderschreven en tot het publieke domein behoorde. Het Gerecht heeft geoordeeld dat de Commissie niet had aangetoond hoe een ruimere toegang tot die clausules, tot bepaalde in de overeenkomsten gebruikte definities (zoals „opzettelijke fout” en „alle redelijkerwijs mogelijke inspanningen”) en tot de bepalingen over het schenken en doorverkopen van de vaccins de commerciële belangen van de betrokken farmaceutische bedrijven concreet kon schaden.

Met betrekking tot het verzoek om openbaarmaking – in de verklaringen inzake de afwezigheid van belangenconflicten – van **de identiteit van de leden van het onderhandelingsteam** heeft het Gerecht bevestigd dat daarmee een doel van algemeen belang werd nagestreefd. Alleen indien die identiteit openbaar werd gemaakt, kon immers worden nagegaan of de leden van het onderhandelingsteam zich niet in een situatie van belangenconflict bevonden. Die transparantie van het onderhandelingsproces vergroot het vertrouwen van de burgers van de Unie in de vaccinatiestrategie van de Commissie en helpt de verspreiding van onjuiste informatie tegen te gaan. Het Gerecht heeft dan ook geoordeeld dat de Commissie de in geding zijnde belangen, die verband hielden met de afwezigheid van belangenconflicten en met het risico van inbreuk op de persoonlijke levenssfeer, niet naar behoren had afgewogen.

Toegang van het publiek tot documenten: een essentieel element van openheid

[Verordening \(EG\) nr. 1049/2001](#) van het Europees Parlement en de Raad beoogt het publiek een zo ruim mogelijk recht op toegang tot documenten van het Parlement, de Raad en de Commissie te verlenen, en zodoende de openheid, de legitimiteit en de verantwoordelijkheid van deze instellingen te vergroten.

Dat recht is echter niet absoluut. Er kunnen uitzonderingen op worden gemaakt met het oog op de bescherming van bepaalde openbare of particuliere belangen, zoals de openbare veiligheid, de vertrouwelijkheid van interne beraadslagingen en juridische adviezen, financiële, economische of commerciële belangen, of de bescherming van persoonsgegevens.

De instellingen moeten openheid en de bescherming van die belangen met elkaar in overeenstemming brengen, door per geval na te gaan of openbaarmaking die belangen dreigt te schaden. Openbaarmaking kan uiteindelijk noodzakelijk zijn indien een hoger openbaar belang wordt aangetoond.

Indien een verzoek om toegang wordt afgewezen, kan de verzoeker de betrokken instelling vragen het verzoek opnieuw te beoordelen. Als het verzoek opnieuw wordt afgewezen, kan de verzoeker een klacht indienen bij de Europese ombudsman of beroep instellen bij het Gerecht van de Europese Unie.

Enkele door het Gerecht en het Hof van Justitie ontwikkelde beginselen

In het arrest *De Capitani/Parlement* ([T-540/15](#)) heeft het Gerecht geoordeeld dat de instellingen van de Unie alleen in naar behoren gerechtvaardigde gevallen de toegang tot bepaalde wetgevingsdocumenten mogen weigeren.

De instelling of instantie die de toegang tot een document weigert, moet aantonen hoe die toegang het door een van de uitzonderingen van verordening nr. 1049/2001 beschermde belang „op concrete, daadwerkelijke en redelijkerwijs voorzienbare” wijze zou ondermijnen. Zoals het Hof van Justitie heeft

geoordeeld in het arrest *ClientEarth/Commissie* ([C-57/16 P](#)), volstaat een hypothetisch of vaag risico van ondermijning van een van de betrokken belangen niet om een dergelijke weigering te rechtvaardigen.

De vraag in hoeverre er een recht op toegang bestaat tot de memories die een lidstaat of een instelling heeft ingediend in het kader van een gerechtelijke procedure bij het Hof van Justitie, is aan de orde geweest in verschillende belangrijke arresten. In de zaak *Commissie/Breyer* ([C-213/15 P](#)) heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat memories van een lidstaat die in het bezit zijn van de Commissie, binnen de werkingssfeer van verordening nr. 1049/2001 vallen. Dergelijke memories moeten weliswaar vertrouwelijk blijven zolang de gerechtelijke procedure loopt, maar de Commissie kan niet zonder meer de openbaarmaking ervan weigeren nadat de procedure is afgesloten.

Het Hof van Justitie had in het arrest *Zweden e.a./API en Commissie* ([C-514/07 P](#), [C-528/07 P](#) en [C-532/07 P](#)) reeds beslist dat het algemene vermoeden van vertrouwelijkheid tijdens de gerechtelijke procedure geldt voor de door een instelling van de Unie ingediende memories. Zodra de procedure is afgerond, moet elk verzoek om openbaarmaking echter individueel worden beoordeeld om te bepalen of de uitzonderingen van de verordening van toepassing zijn.

Focus Beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen

Arrest Mazepin/Raad van 20 maart 2024 ([T-743/22](#)), arresten Fridman e.a./Raad en Timchenko en Timchenko/Raad van 11 september 2024 ([T-635/22](#) en [T-644/22](#)) en arrest NSD/Raad van 11 september 2024 ([T-494/22](#))

Beperkende maatregelen of „sancties” zijn een essentieel instrument van het buitenlands en veiligheidsbeleid van de Europese Unie. Zij kunnen bestaan in de bevrozing van tegoeden, een verbod om het grondgebied van de Unie te betreden, of economische maatregelen. Sancties zijn bedoeld om de fundamentele waarden, de wezenlijke belangen en de veiligheid van de Unie te beschermen, doordat er druk mee wordt uitgeoefend op de personen of entiteiten die erdoor worden getroffen, waaronder regeringen van derde landen, teneinde een verandering in het beleid of de handelwijze van de betrokken personen of entiteiten teweeg te brengen.

De sinds 2014 door Rusland ondernomen acties die de territoriale integriteit, de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen, en met name de aanvalsoorlog die Rusland in 2022 tegen Oekraïne is gestart, hebben ertoe geleid dat de Unie de sanctiemaatregelen tegen natuurlijke en rechtspersonen die de Russische regering steunen, heeft aangescherpt. Er zijn inmiddels bij het Gerecht van de Europese Unie tientallen zaken aanhangig gemaakt in het kader waarvan de rechtmatigheid en de reikwijdte van de sanctiebesluiten van de Raad worden betwist.

Die zaken laten zien dat wordt getracht een evenwicht te vinden tussen de gestrengheid van de opgelegde sancties, die nodig is willen de sancties effectief zijn, en de bescherming van individuele rechten. Het Gerecht heeft bevestigd dat de Unie over ruime bevoegdheden beschikt om op te treden tegen het financieel of materieel steunen van de Russische regering, maar heeft tegelijkertijd bewijzen en een solide rechtvaardiging voor de genomen maatregelen geëist.

Arrest NSD/Raad ([T-494/22](#))

Het Gerecht heeft de aan de Russische vennootschap National Settlement Depository (NSD) opgelegde sancties **bevestigd**. Deze vennootschap, die volgens de Raad een essentiële rol speelde in het financiële stelsel van Rusland, verleende materiële en financiële steun aan zowel de Russische regering als de Russische centrale bank.

Het Gerecht heeft opgemerkt dat NSD als belangrijke systeemrelevante financiële instelling de Russische regering in staat heeft gesteld aanzienlijke middelen bijeen te brengen, die zijn gebruikt om acties ter destabilisatie van Oekraïne te financieren. Het Gerecht heeft verder de argumenten van NSD van de hand gewezen dat de beperkende maatregelen hadden geleid tot de bevrozing van tegoeden van klanten tegen wie geen sancties waren uitgevaardigd. Daarbij heeft het benadrukt dat die klanten de mogelijkheid hadden om zich te wenden tot de nationale rechterlijke instanties, waar zij bezwaar konden maken tegen het feit dat als neveneffect van de jegens NSD toegepaste maatregelen hun eigendomsrecht was geschonden.

Arrest *Mazepin/Raad* ([T-743/22](#))

Het Gerecht heeft de handhaving van Nikita Mazepin, voormalig Formule 1-coureur, op de sanctielijst **nietig verklaard**. Mazepin was door de Raad op die lijst gezet wegens de banden die hij zou hebben met zijn vader, Dmitry Mazepin, een invloedrijk zakenman wiens activiteiten een aanzienlijke bron van inkomsten vormen voor de Russische regering en die de belangrijkste sponsor van de activiteiten van zijn zoon bij de renstal Haas zou zijn geweest.

Het Gerecht heeft geoordeeld dat de banden tussen Dmitry Mazepin en zijn zoon onvoldoende waren aangetoond, waarbij het er met name op heeft gewezen dat laatstgenoemde niet meer voor de betrokken renstal reed toen het bestreden besluit werd vastgesteld. Het Gerecht heeft verder benadrukt dat de familieband als zodanig niet volstond als bewijs dat er sprake was van gemeenschappelijke belangen die handhaving van de sancties jegens Nikita Mazepin rechtvaardigden.

Arresten *Fridman e.a./Raad* en *Timchenko en Timchenko/Raad* ([T-635/22](#) en [T-644/22](#))

Het Gerecht heeft de geldigheid **bevestigd** van de verplichting voor personen en entiteiten die aan sancties zijn onderworpen om hun tegoeden te melden en om met de bevoegde autoriteiten samen te werken teneinde te voorkomen dat de maatregelen tot bevrozing van tegoeden worden omzeild door middel van juridische en financiële constructies. Deze door de Raad ingevoerde verplichtingen zijn noodzakelijk geacht om een doelmatige en uniforme toepassing van de sancties in alle lidstaten te garanderen. Het Gerecht heeft ook het argument van de hand gewezen dat de Raad strafrechtelijke bevoegdheden zou hebben uitgeoefend die zijn voorbehouden aan de lidstaten. Het heeft geoordeeld dat de ingevoerde maatregelen niet strafrechtelijk van aard zijn en volledig in overeenstemming met het Unierecht zijn vastgesteld.

Sancties van de Europese Unie tegen Rusland

Sinds maart 2014 heeft de Unie geleidelijk gerichte beperkende maatregelen tegen Rusland ingesteld als reactie op met name de illegale annexatie van de Krim (2014) en de militaire agressie tegen Oekraïne (2022).

Die maatregelen zijn bedoeld om de economische basis van Rusland te verzwakken door het land af te snijden van kritieke technologieën en markten, zodat het minder gemakkelijk oorlog kan voeren. De Unie heeft ook sancties ingesteld tegen **Belarus, Iran en Noord-Korea**, naar aanleiding van hun steun aan Rusland in de oorlog tegen Oekraïne.

De sancties zijn opgelegd aan meer dan 2 300 personen en entiteiten (banken, politieke partijen, ondernemingen en paramilitaire groeperingen). Zij bestaan onder meer in:

- een verbod om de Europese Unie binnen te komen;
- bevrozing van tegoeden;
- een verbod om financiële middelen beschikbaar te stellen.

Volgens de Raad is er in de Unie ongeveer 24,9 miljard EUR aan private tegoeden bevroren. Daarnaast wordt er 210 miljard EUR aan activa van de Russische centrale bank in de Unie vastgehouden.

De beperkende maatregelen die bij de besluiten van de Raad worden opgelegd worden **voortdurend geëvalueerd**. Zij worden zo nodig verlengd of gewijzigd indien de Raad meent dat de doelstellingen ervan niet zijn bereikt.

Terugblik op de belangrijkste arresten van het jaar

Grondrechten

De Europese Unie waarborgt de bescherming van de grondrechten, met name door middel van het Handvest van de grondrechten, waarin de persoonlijke, burgerlijke, politieke, economische en sociale rechten van de Europese burgers zijn vastgelegd. Eerbiediging van de mensenrechten is een van de waarden waarop de Unie is gebaseerd en een wezenlijke verplichting bij de uitvoering van haar beleid en haar programma's.

Het EU-Handvest van de grondrechten – bindende regels die echte gevolgen hebben

[Bekijk de video op YouTube](#)

In 2022 heeft de Raad van de Europese Unie naar aanleiding van de toegenomen Russische agressie tegen Oekraïne sancties ingesteld om Rusland onder druk te zetten. Een van die maatregelen houdt in dat het is verboden om diensten op het gebied van juridisch advies te verlenen aan de Russische regering en aan in Rusland gevestigde rechtspersonen, entiteiten of lichamen. Belgische en Franse advocaten hebben het Gerecht van de Europese Unie verzocht dat verbod nietig te verklaren omdat het in hun ogen in strijd is met de grondrechten die de toegang tot juridisch advies van een advocaat waarborgen. Het Gerecht heeft herinnerd aan het grondrecht op een doeltreffende voorziening in rechte, dat het recht omvat om te worden bijgestaan en vertegenwoordigd door een advocaat in een actuele of waarschijnlijke contentieuze context. Het heeft er echter op gewezen dat het betwiste verbod geen betrekking heeft op het verlenen van diensten op het gebied van juridisch advies in verband met een gerechtelijke procedure, noch op het verlenen van dergelijke diensten aan natuurlijke personen. Het Gerecht heeft de beroepen dan ook verworpen.

Arresten *Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel e.a./Raad, Ordre des avocats à la Cour de Paris en Couturier/Raad* en *ACE/Raad* van 2 oktober 2024 ([T-797/22](#), [T-798/22](#) en [T-828/22](#))

In 2006 heeft de krant *Le Monde* een artikel gepubliceerd waarin voetbalclub Real Madrid in verband werd gebracht met doping. Na in Spanje te zijn veroordeeld wegens laster, heeft de krant zich met een beroep op de persvrijheid tegen de tenuitvoerlegging van dat vonnis in Frankrijk verzet. In het kader van een door de Franse hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken anhangig gemaakte prejudiciële procedure heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de wederzijdse erkenning van beslissingen kan worden beperkt wanneer die erkenning zou leiden tot een kennelijke schending van grondrechten. Volgens het Hof kunnen onevenredige sancties die worden opgelegd aan de media, zoals een verplichting om een buitensporig hoge schadevergoeding te betalen, de pers ervoor doen terugdeinzen om kwesties van algemeen belang te bespreken, hetgeen op gespannen voet staat met de democratische waarden van de Europese Unie.

Arrest *Real Madrid Club de Fútbol* van 4 oktober 2024 ([C-633/22](#))

Persoonsgegevens

De Europese Unie beschikt over een uitgebreide regeling op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens. Bij het verwerken en bewaren van dergelijke gegevens moet worden voldaan aan de in die regels vastgestelde rechtmatigheidsvoorwaarden. Zo mogen persoonsgegevens slechts worden verwerkt of bewaard voor zover dat strikt noodzakelijk is en mag daarbij geen onevenredige inbreuk op het recht op privéleven worden gemaakt.

Het Hof van Justitie in de digitale wereld

[Bekijk de video op YouTube](#)

Een Duitse staatsburger is bij een Duitse rechter opgekomen tegen de weigering van de stad Wiesbaden om hem een nieuwe identiteitskaart zonder zijn vingerafdrukken te verstrekken. De Duitse rechter heeft het Hof van Justitie verzocht de geldigheid te onderzoeken van de Europese verordening die bepaalt dat identiteitskaarten twee vingerafdrukken moeten bevatten. Het Hof heeft geoordeeld dat deze verplichting, die haar rechtvaardiging vindt in de doelstelling om het vervaardigen van valse identiteitskaarten en het plegen van identiteitsfraude tegen te gaan, verenigbaar is met het grondrecht op eerbiediging van het privéleven en het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens. Het Hof heeft de betrokken verordening niettemin ongeldig verklaard omdat zij op een onjuiste rechtsgrondslag berustte, zij het dat het heeft beslist dat de gevolgen van die verordening moeten worden gehandhaafd tot en met 31 december 2026 om de vaststelling van een nieuwe tekst mogelijk te maken. De verordening was namelijk ten onrechte gebaseerd op artikel 21, lid 2, VWEU (vrij verkeer voor burgers) in plaats van op artikel 77, lid 3, VWEU (ruimte van vrijheid, veiligheid en recht), dat eenparigheid van stemmen in de Raad vereist.

Arrest *Landeshauptstadt Wiesbaden* van 21 maart 2024 ([C-61/22](#))

Een persoon is in het kader van een strafonderzoek wegens meened geregistreerd in het politiebestand van Bulgarije. Na te zijn veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar en die straf te hebben ondergaan, heeft hij verzocht om uit dat politiebestand te worden geschrapt. Volgens het Bulgaarse recht worden de betrokken gegevens gedurende onbepaalde tijd in dat bestand bewaard, namelijk tot de betrokkene overlijdt. De hoogste bestuursrechter van Bulgarije heeft zich tot het Hof van Justitie gewend met de vraag of die regeling verenigbaar is met het Unierecht. Het Hof heeft geantwoord dat een regeling op grond waarvan de biometrische en genetische gegevens van strafrechtelijk veroordeelde personen op algemene en ongedifferentieerde wijze worden bewaard totdat die personen overlijden, in strijd is met het Unierecht. De nationale regeling moet de verwerkingsverantwoordelijke verplichten om periodiek te evalueren of het nog steeds noodzakelijk is dat die gegevens worden bewaard, en aan de betrokken persoon het recht toekennen om te eisen dat zijn gegevens worden gewist indien dat niet meer het geval is.

Arrest *Direktor na Glavna direksia „Natsionalna politisia“ pri MVR – Sofia* van 30 januari 2024 ([C-118/22](#))

In twee afzonderlijke arresten heeft het Hof van Justitie zeer belangrijke verduidelijkingen verschaft over de onderzoeksbevoegdheden van autoriteiten.

In een zaak over een Frans decreet dat tot doel heeft om werken waarop auteursrechten of naburige rechten rusten te beschermen tegen inbreuken op die rechten die online worden gepleegd, heeft het Hof duidelijk gemaakt dat de lidstaten internetproviders de verplichting mogen opleggen om te zorgen voor een algemene en ongedifferentieerde bewaring van IP-adressen teneinde de bevoegde overheidsinstantie in staat te stellen de persoon te identificeren die wordt verdacht van een strafbaar feit. Die bewaring mag het echter niet mogelijk maken om nauwkeurige conclusies te trekken over het privéleven van de betrokken persoon. Dit betekent dat de gegevens op zodanige wijze moeten worden bewaard dat een daadwerkelijk volledige scheiding van de verschillende categorieën bewaarde gegevens wordt gegarandeerd. In atypische situaties, wanneer de specifieke kenmerken van een nationale procedure het mogelijk maken om door het koppelen van de verzamelde gegevens en informatie nauwkeurige conclusies te trekken over het privéleven van de betrokken persoon, moet de toegang tot die gegevens en die informatie worden onderworpen aan voorafgaande toetsing door een rechterlijke instantie of een onafhankelijk bestuursorgaan.

Arrest *La Quadrature du Net II* van 30 april 2024 ([C-470/21](#))

In een Oostenrijkse zaak had de politie getracht de mobiele telefoon te ontgrendelen van de geadresseerde van een pakketje dat cannabis bevatte. Naar aanleiding van de vraag of die handelwijze verenigbaar was met een richtlijn voor de bescherming van persoonsgegevens die door de politie en door rechterlijke autoriteiten worden gebruikt, heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat niet alleen de bestrijding van zware criminaliteit de toegang tot de in een mobiele telefoon opgeslagen gegevens kan rechtvaardigen. Anders zou er namelijk sprake zijn van een risico van straffeloosheid voor strafbare feiten in het algemeen en dus van een risico voor de totstandbrenging van een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht binnen de Unie. Een dergelijke toegang, die een ernstige inmenging vormt in het recht van de betrokkene op bescherming van zijn persoonsgegevens, moet echter afhankelijk worden gesteld van voorafgaande toestemming van een rechter of een onafhankelijk bestuursorgaan, en bovendien evenredig zijn. Daarnaast moet de nationale wetgever bepalen met welke elementen rekening moet worden gehouden voor een dergelijke toegang, zoals de aard van de betrokken strafbare feiten, en moet de eigenaar van de telefoon op de hoogte worden gebracht zodra het onderzoek daardoor niet langer wordt geschaad.

Arrest *Bezirkshauptmannschaft Landeck* van 4 oktober 2024 ([C-548/21](#))

Gelijke behandeling en arbeidsrecht

De Europese Unie telt bijna 200 miljoen werknemers. Een groot aantal burgers profiteert dus rechtstreeks van het Europese arbeidsrecht, dat minimumnormen op het gebied van arbeidsvoorwaarden bevat en zo een aanvulling vormt op het beleid van de lidstaten.

Het Hof van Justitie: gelijke behandeling waarborgen en de rechten van minderheden beschermen

[Bekijk de video op YouTube](#)

Nadat een ambtenaar van de Italiaanse gemeente Copertino ontslag had genomen om met vervroegd pensioen te gaan, heeft hij verzocht om een financiële vergoeding voor zijn niet-opgenomen vakantiedagen. Volgens de Italiaanse wetgeving hebben werknemers in overheidsdienst echter geen recht op een dergelijke vergoeding. Het Hof van Justitie heeft in antwoord op een vraag over de uitlegging van de [arbeidstijdenrichtlijn](#) bevestigd dat een werknemer recht heeft op een financiële vergoeding indien hij niet al zijn vakantiedagen heeft opgenomen vóór het einde van zijn dienstverband, zelfs wanneer hij vrijwillig is opgestapt. Economische overwegingen, zoals beheersing van de overheidsuitgaven, zijn geen geldige reden om een werknemer dat recht te ontfangen. Dit kan echter anders zijn indien de werknemer welbewust zijn vakantiedagen niet heeft opgenomen en indien de werkgever hem voldoende heeft geïnformeerd over het risico van het vervallen van vakantiedagen en hem heeft aangemoedigd om vakantie op te nemen.

Arrest *Comune di Copertino* van 18 januari 2024 ([C-218/22](#))

Een voormalige profvoetballer met woonplaats in Frankrijk die van mening was dat bepaalde FIFA-regels hadden verhinderd dat hij werd gecontracteerd door een Belgische club, is naar de Belgische rechter gestapt om die regels aan te vechten. De betrokken regels, die zijn opgenomen in het reglement van de FIFA betreffende de status en de transfer van spelers, bepalen dat zowel de speler als zijn nieuwe club een schadevergoeding moet betalen wanneer de speler zijn oude contract zonder „gerechtvaardigde reden” vóór het einde van de looptijd heeft verbroken. Ze voorzien ook in sportieve sancties, zoals een verbod voor de nieuwe club om nieuwe spelers aan te trekken, en maken het onmogelijk om een internationaal transfercertificaat af te geven zolang er een geschil over de contractbreuk bestaat. Naar aanleiding van een prejudiciële vraag van de cour d’appel de Mons (hof van beroep Bergen, België) heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de betrokken regels in strijd zijn met het vrije werknemersverkeer en met het mededingingsrecht van de Europese Unie.

Arrest *FIFA* van 4 oktober 2024 ([C-650/22](#))

Europees burgerschap

Eenieder die de nationaliteit van een lidstaat bezit, is automatisch burger van de Europese Unie. Het burgerschap van de Unie komt naast het nationale burgerschap en niet in de plaats daarvan. Burgers van de Unie genieten specifieke rechten die worden gewaarborgd door de Europese Verdragen.

De Europese Commissie heeft Tsjechië en Polen voor het Hof van Justitie gedaagd omdat deze lidstaten het recht om lid te worden van een politieke partij voorbehouden aan eigen onderdanen. Volgens de Commissie bevinden Unieburgers die in deze twee lidstaten verblijven maar de nationaliteit ervan niet bezitten, zich daardoor in een minder gunstige positie als het gaat om de mogelijkheid om te worden verkozen bij gemeenteraadsverkiezingen en Europese verkiezingen. Het Hof heeft de Commissie in het gelijk gesteld en geoordeeld dat Tsjechië en Polen hun verplichtingen krachtens de Verdragen niet zijn nagekomen. Om hun electorale rechten naar behoren te kunnen uitoefenen, moeten Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij de nationaliteit niet bezitten, namelijk gelijke toegang hebben tot de middelen waarover onderdanen van die staat beschikken, zoals het lidmaatschap van een politieke partij. Volgens het Hof kan het verschil in behandeling niet worden gerechtvaardigd door redenen die verband houden met de eerbiediging van de nationale identiteit van Polen of Tsjechië.

Arresten *Commissie/Tsjechië* en *Commissie/Polen* van 19 november 2024 ([C-808/21 en C-814/21](#))

Het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat een lidstaat niet mag weigeren de wijziging van voornaam en genderidentiteit te erkennen die in een andere lidstaat rechtmatig is verkregen. Een dergelijke weigering is in strijd met de vrijheid van verkeer en van verblijf binnen de Unie. Aangezien iemands persoonlijke identiteit, waarvan voornaam en gender onderdeel zijn, fundamenteel is, veroorzaakt een dergelijke weigering administratieve en persoonlijke problemen die in strijd zijn met het Unierecht.

Arrest *Mirin* van 4 oktober 2024 ([C-4/23](#))

Consumenten

Het Europese consumentenbeleid is erop gericht de gezondheid, de veiligheid en de economische en juridische belangen van consumenten te beschermen, ongeacht de plaats waar zij wonen of waar zij zich naartoe verplaatsen of van waaruit zij hun aankopen binnen de Unie doen.

Het Hof van Justitie: de rechten van
EU-consumenten waarborgen

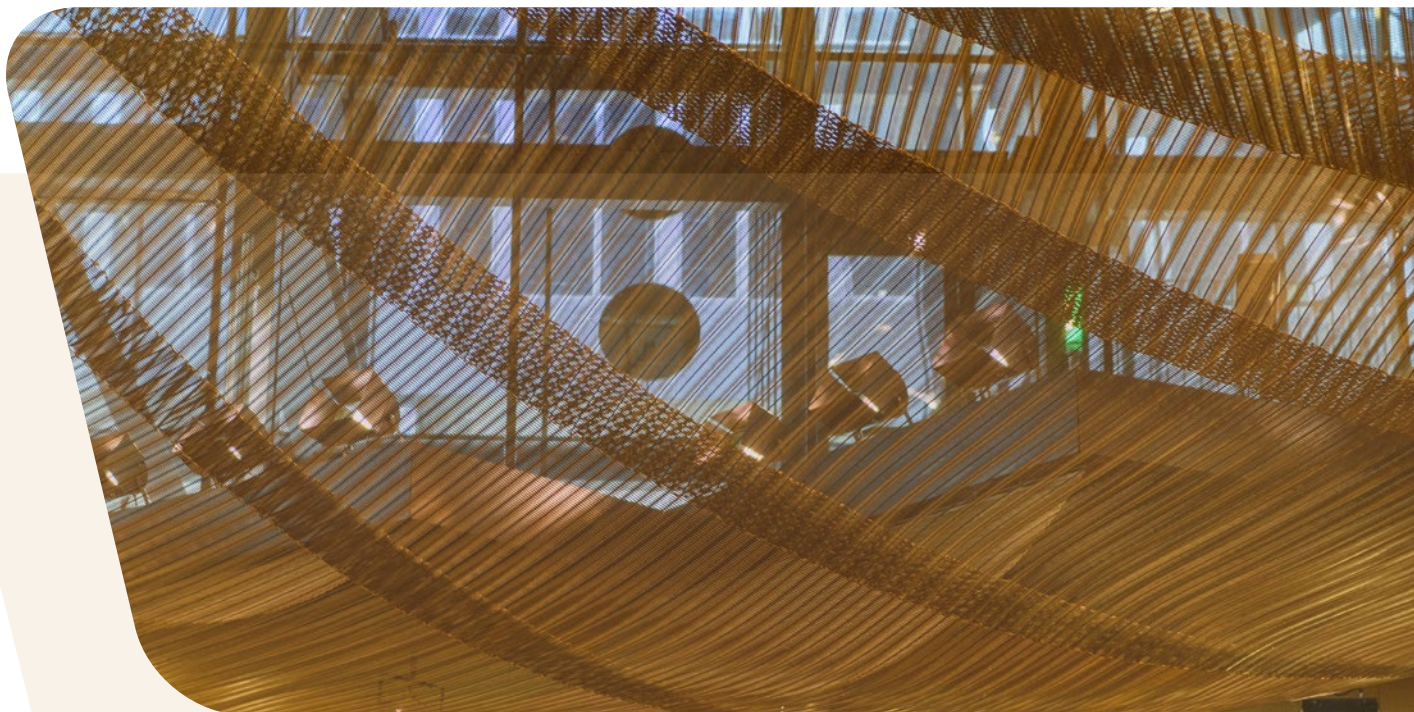
[Bekijk de video op YouTube](#)

Een Duitse consumentenorganisatie heeft voor een Duitse rechter de wijze aangevochten waarop de supermarktketen Aldi Süd in reclameboodschappen prijsverlagingen presenteert. Volgens die organisatie mag Aldi Süd een prijsverlaging niet berekenen op basis van de prijs die onmiddellijk voorafgaand aan de aanbieding gold, maar moet zij overeenkomstig het Unierecht bij die berekening uitgaan van de laagste prijs die in de 30 dagen voorafgaand aan de aanbieding werd gevraagd. Naar aanleiding van prejudiciële vragen van de aangezochte Duitse rechter heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een in reclame aangekondigde prijsverlaging moet worden berekend op basis van de laagste prijs in de afgelopen 30 dagen. Op die manier wordt voorkomen dat handelaren de consument misleiden door vóór de aankondiging van een prijsverlaging de prijs te verhogen en aldus nepaanbiedingen te tonen.

Arrest *Aldi Süd* van 26 september 2024 ([C-330/23](#))

Milieu

De Europese Unie zet zich in voor de bescherming en de verbetering van de kwaliteit van het milieu en voor de bescherming van de volksgezondheid. Zij laat zich daarbij leiden door het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, alsmede door het beginsel dat de vervuiler betaalt.

Het Hof van Justitie en het milieu

[Bekijk de video op YouTube](#)

Een [Europese richtlijn](#) verbiedt sinds 2019 het in de handel brengen van producten die zijn vervaardigd uit oxo-degradeerbare kunststoffen, die via oxidatie afbreken. Britse ondernemingen die een pro-oxidatieadditief produceren dat er volgens hen voor zorgt dat kunststoffen sneller biologisch afbreken dan oxo-degradeerbare kunststoffen, hebben bij het Gerecht van de Europese Unie een beroep ingesteld tot vergoeding van de schade die zij stelden te hebben geleden als gevolg van het feit dat het verbod op het in de handel brengen van oxo-degradeerbare kunststoffen ook geldt voor kunststoffen die zij als „oxo-biologisch afbreekbaar” omschrijven. Het Gerecht heeft het beroep verworpen op grond van de overweging dat de Europese wetgever geen kennelijke beoordelingsfout heeft gemaakt. Uit wetenschappelijke studies blijkt namelijk dat kunststoffen die een pro-oxidatieadditief bevatten, niet of nauwelijks afbreken. Bovendien zijn dergelijke kunststoffen ongeschikt voor compostering. Tot slot blijkt de recycling ervan problematisch te zijn, omdat de momenteel beschikbare technologieën niet in staat zijn om kunststoffen met een pro-oxidatieadditief te identificeren en te scheiden van conventionele kunststoffen.

Arrest *Symphony Environmental Technologies en Symphony Environmental/Parlement e.a.* van 31 januari 2024 ([T-745/20](#))

De wolf, een diersoort die op grond van het [Verdrag van Bern](#) strikte bescherming geniet, is het voorwerp geweest van twee arresten van het Hof van Justitie, waarin de [habitatrichtlijn](#) onder de loep is genomen. In Oostenrijk zijn milieuorganisaties bij een Tirolse rechter opgekomen tegen het besluit waarbij tijdelijk werd toegestaan om een wolf te doden die een twintigtal schapen had gedood. Het Hof heeft de geldigheid van het verbod om in Oostenrijk op wolven te jagen bevestigd, aangezien de Oostenrijkse wolvenpopulatie niet in een gunstige staat van instandhouding verkeert. In Spanje heeft een vereniging ter bescherming van de Iberische wolf een wet van de autonome regio Castilië en Leon aangevochten waarbij de wolf was aangewezen als soort waarop mag worden gejaagd in de gebieden ten noorden van de rivier de Duero (waar hij kan worden onderworpen aan beheersmaatregelen, terwijl hij in de gebieden ten zuiden van die rivier strikte bescherming geniet). Naar aanleiding van vragen van een Spaanse rechter heeft het Hof geoordeeld dat de wolf niet kan worden aangewezen als soort waarop de jacht op regionaal niveau is toegestaan, wanneer de wolvenpopulatie landelijk gezien niet in een gunstige staat van instandhouding verkeert.

Arrest *WWF Österreich e.a.* van 11 juli 2024 ([C-601/22](#)) en arrest *ASCEL* van 29 juli 2024 ([C-436/22](#))

De staalfabriek Ilva, gelegen in Taranto (in de Zuid-Italiaanse regio Apulië), is een van de grootste staalfabrieken van Europa. In 2019 is door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens vastgesteld dat deze fabriek zeer nadelige gevolgen heeft voor zowel het milieu als de gezondheid van de omwonenden. Er wordt al sinds 2012 gesproken over maatregelen om die gevolgen te verminderen, maar die maatregelen zijn herhaaldelijk uitgesteld. Een groot aantal inwoners van het gebied rond de staalfabriek is naar de Italiaanse rechter gestapt. Naar aanleiding van prejudiciële vragen van een Milanese rechter heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat aan belangrijke eisen die volgens de [richtlijn inzake industriële emissies](#) gelden voor het verlenen en het behouden van een exploitatievergunning, niet lijkt te zijn voldaan. De exploitatie van de staalfabriek zal dus moeten worden opgeschort wanneer blijkt dat er sprake is van ernstige en significante gevaren voor het milieu en de menselijke gezondheid.

Arrest *Ilva e.a.* van 25 juni 2024 ([C-626/22](#))

Informatiemaatschappij

De Europese Unie speelt een sleutelrol in de ontwikkeling van de informatiemaatschappij, waarbij zij ernaar streeft een gunstig klimaat voor innovatie en concurrentiekracht te creëren, en tegelijkertijd de rechten van de consument te beschermen en rechtszekerheid te bieden. Zij garandeert eerlijke en open digitale markten en neemt belemmeringen voor grensoverschrijdende onlinediensten binnen de interne markt weg teneinde het vrije verkeer van die diensten te waarborgen.

Het Hof van Justitie in de digitale wereld

[Bekijk de video op YouTube](#)

Een Italiaanse wet heeft aan niet in Italië gevestigde aanbieders van onlinediensten, zoals Airbnb, Expedia, Google en Amazon, administratieve verplichtingen opgelegd met het uitdrukkelijke doel de effectieve toepassing van het Unierecht te verzekeren. Zo moeten die dienstverrichters zich inschrijven in een speciaal register, economische rapporten overleggen en financiële bijdragen betalen. Naar aanleiding van prejudiciële vragen van een Italiaanse rechter heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat die maatregelen in strijd zijn met het Unierecht. Het heeft in herinnering gebracht dat aanbieders van onlinediensten primair onderworpen zijn aan de wetgeving van de lidstaat waar zij zijn gevestigd, in dit geval Ierland of Luxemburg. Andere lidstaten waar zij actief zijn, zoals Italië, zijn gebonden aan het beginsel van wederzijdse erkenning en mogen in het algemeen geen aanvullende verplichtingen opleggen die het vrije verkeer van de betrokken diensten kunnen beperken.

Arresten *Airbnb Ireland* en *Amazon Services Europe* (gevoegde zaken [C-662/22](#) en [C-667/22](#)), *Expedia* ([C-663/22](#)), *Google Ireland* en *Eg Vacation Rentals Ireland* (gevoegde zaken [C-664/22](#) en [C-666/22](#)) en *Amazon Services Europe* ([C-665/22](#)) van 30 mei 2024

Bytedance Ltd is een vennootschap die via haar dochterondernemingen het socialemediaplatform TikTok exploiteert. De Commissie heeft Bytedance overeenkomstig de [Europese digitalemarktenverordening \(Digital Market Act\)](#) aangewezen als poortwachter die een kernplatformdienst aanbiedt, wat betekent dat deze onderneming moet voldoen aan een gerichte reeks wettelijke verplichtingen die bedoeld zijn om andere ondernemingen in staat te stellen met de poortwachter te concurreren en om bepaalde oneerlijke praktijken tegen te gaan. Bytedance heeft dat besluit van de Commissie aangevochten bij het Gerecht van de Europese Unie, dat in herinnering heeft gebracht dat de Uniewetgever de Europese digitalemarktenverordening heeft vastgesteld om de werking van de interne markt te verbeteren. Na te hebben vastgesteld dat aan de in de verordening neergelegde criteria was voldaan, met name aan het criterium van de wereldwijde marktprijswaarde en dat van het aantal gebruikers, heeft het Gerecht geconcludeerd dat de Commissie Bytedance terecht als poortwachter had aangemerkt, en heeft het dus het beroep verworpen.

Arrest *Bytedance/Commissie* van 17 juli 2024 ([T-1077/23](#))

Mededinging, staatssteun en *tax rulings*

De Europese Unie zorgt ervoor dat regels ter bescherming van de vrije mededinging worden nageleefd. Praktijken die tot doel of tot gevolg hebben dat de mededinging binnen de interne markt wordt belemmerd, beperkt of vervalst, zijn verboden en kunnen worden bestraft met geldboeten. Staatssteun is verboden als deze onverenigbaar is met de interne markt; de Commissie heeft ingevolge de Verdragen op dit gebied een belangrijke toezichthoudende rol.

Het EU-Gerecht – Ervoor zorgen dat de EU-instellingen het Unierecht respecteren

[Bekijk de video op YouTube](#)

Het project voor de vaste verbinding over de Fehmarnbelt voorziet in de aanleg van een tunnel onder de Oostzee tussen Rødby op het eiland Lolland in Denemarken en Puttgarden in Duitsland. Het Deense staatsbedrijf Femern A/S is verantwoordelijk voor de financiering, de aanleg en de exploitatie van de verbinding. De Commissie heeft beslist dat de door Denemarken aan Femern A/S toegekende financiële maatregelen staatssteun vormen, die echter verenigbaar is met de interne markt. Denemarken en twee veerdienstmaatschappijen, Scandlines Danmark en Scandlines Deutschland, hebben het Gerecht van de Europese Unie verzocht dat besluit van de Commissie nietig te verklaren. Het Gerecht heeft hun beroepen verworpen op grond van de overweging dat het aan Femern A/S toegekende selectieve voordeel haar positie op de markt voor vervoersdiensten weliswaar versterkt ten opzichte van die van andere ondernemingen die op deze markt actief zijn, en het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt, maar dat het project voor de vaste verbinding van gemeenschappelijk Europees belang is, aangezien het een belangrijke bijdrage levert aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het vervoersbeleid van de Unie.

Arresten *Scandlines Danmark en Scandlines Deutschland/Commissie*, *Denemarken/Commissie* en *Scandlines Danmark en Scandlines Deutschland/Commissie* van 28 februari 2024 ([T-7/19](#), [T-364/20](#) en [T-390/20](#))

Qualcomm, een Amerikaanse onderneming die chips voor telefoons en tablets produceert, is er door Icera van beschuldigd afbraakprijzen te hebben gehanteerd. Over deze aantijging is nieuwe informatie verstrekt door Nvidia, nadat deze Icera had overgenomen. In 2019 heeft de Europese Commissie aan Qualcomm een geldboete van 242 miljoen EUR opgelegd wegens misbruik van een machtspositie: Qualcomm zou chips onder de kostprijs hebben verkocht aan Huawei en ZTE, met als doel haar concurrent Icera uit te schakelen. Het Gerecht van de Europese Unie heeft de meeste argumenten van Qualcomm van de hand gewezen, behalve dat over de berekening van de geldboete. Het heeft geoordeeld dat de Commissie zonder rechtvaardiging was afgeweken van haar richtsnoeren uit 2006 en heeft daarom de geldboete verlaagd naar 238,7 miljoen EUR.

Arrest *Qualcomm/Commissie* van 18 september 2024 ([T-671/19](#))

In 2017 heeft de Europese Commissie aan Google een geldboete van ongeveer 2,4 miljard EUR opgelegd omdat deze onderneming op verschillende nationale markten voor onlinezoekdiensten misbruik zou hebben gemaakt van haar machtspositie. De Commissie stelde vast dat Google in dertien landen van de Europese Economische Ruimte (EER) in haar zoekresultaten haar eigen productvergelijker bevoordeelde ten opzichte van die van concurrenten. De resultaten van Google werden namelijk bovenaan geplaatst en in de kijker gezet in aantrekkelijke „boxes”, terwijl die van haar concurrenten werden getoond door middel van eenvoudige generieke links en door de algoritmen dikwijls op een lagere plaats terechtkwamen. Het Gerecht van de Europese Unie heeft dat besluit van de Commissie grotendeels bevestigd en het Hof van Justitie heeft de door Google en Alphabet tegen die beslissing ingestelde hogere voorziening afgewezen en de opgelegde geldboete in stand gelaten.

Arrest *Google en Alphabet/Commissie (Google Shopping)* van 10 september 2024 ([C-48/22 P](#))

In 2003 heeft Google haar advertentieplatform AdSense gelanceerd. Dankzij dit platform kunnen exploitanten van websites geld verdienen door advertenties te tonen die verband houden met de zoekopdrachten van gebruikers. Om van deze dienst gebruik te kunnen maken, moesten bepaalde exploitanten een overeenkomst met Google ondertekenen waarin clausules waren opgenomen die het voor hen onmogelijk of moeilijker maakten om concurrerende advertenties te tonen. Naar aanleiding van klachten van meerdere bedrijven, waaronder Microsoft en Expedia, heeft de Europese Commissie in 2019 aan Google een geldboete van 1,49 miljard EUR opgelegd wegens misbruik van een machtspositie. Google heeft die boete aangevochten bij het Gerecht van de Europese Unie, dat heeft geoordeeld dat de Commissie fouten had gemaakt bij haar beoordeling van de duur van de clausules en van het deel van de markt waarop zij betrekking hadden, en dus niet naar behoren had aangetoond dat er sprake was van misbruik van een machtspositie. Het Gerecht heeft het besluit dan ook in zijn geheel nietig verklaard.

Arrest *Google AdSense/Commissie* van 18 september 2024 ([T-334/19](#))

In 2021 heeft de Commissie vastgesteld dat de banken Deutsche Bank, Bank of America, Crédit Agricole en Credit Suisse (thans UBS Group) hadden deelgenomen aan een kartel in de sector van in Amerikaanse dollar uitgedrukte supranationale obligaties, staatsobligaties en obligaties van overheidsinstanties („SSA Bonds”), door gevoelige informatie uit te wisselen en hun commerciële strategieën op elkaar af te stemmen. De Commissie heeft geldboeten opgelegd aan Bank of America (12,6 miljoen EUR), Credit Suisse (11,9 miljoen EUR) en Crédit Agricole (3,9 miljoen EUR). Deutsche Bank is niet beboet omdat zij had meegewerkt. Crédit Agricole en Credit Suisse hebben het besluit van de Commissie aangevochten bij het Gerecht van de Europese Unie, dat de vaststelling van de Commissie dat deze banken zich schuldig hadden gemaakt aan een inbreuk, heeft bevestigd en de in 2021 opgelegde geldboeten ongewijzigd heeft gelaten.

Arrest *Crédit agricole en Crédit agricole Corporate and Investment Bank/Commissie en UBS Group en Credit Suisse Securities (Europe)/Commissie* van 6 november 2024 ([T-386/21 en T-406/21](#))

In 2018 heeft Vodafone, een Brits telecombedrijf, de Europese Commissie in kennis gesteld van haar voornemen om de telecommunicatiebedrijven van Liberty Global in Tsjechië, Duitsland, Hongarije en Roemenië over te nemen. In 2019 heeft de Commissie die overname voorwaardelijk goedgekeurd. Drie Duitse ondernemingen die vreesden dat Vodafone op bepaalde markten een machtspositie zou gaan innemen, hebben het Gerecht van de Europese Unie verzocht het besluit van de Commissie nietig te verklaren. Het Gerecht heeft hun beroepen verworpen op grond van de overweging dat de Commissie terecht het standpunt had ingenomen dat de partijen bij de concentratie geen concurrenten waren op de betrokken markten, waaronder de markt voor het aanbieden van televisiesignaaltransmissie op retailniveau in Duitsland.

Arresten *NetCologne/Commissie, Deutsche Telekom/Commissie en Tele Columbus/Commissie* van 13 november 2024 ([T-58/20, T-64/20 en T-69/20](#))

Directe belastingen vallen weliswaar in beginsel onder de bevoegdheid van de lidstaten, maar moeten niettemin in overeenstemming zijn met de basisregels van de Europese Unie, zoals het staatssteunverbod. De Unie ziet dan ook toe op de rechtmatigheid van *advance tax rulings* van lidstaten die ondernemingen een bijzondere fiscale behandeling gunnen. In 2016 heeft de Europese Commissie zich op het standpunt gesteld dat bepaalde ondernemingen van de Apple-groep van 1991 tot 2014 belastingvoordelen hadden genoten die Ierse staatssteun vormden. Die steun betrof de fiscale behandeling van de winsten uit de activiteiten van Apple buiten de Verenigde Staten. In 2020 heeft het Gerecht van de Europese Unie het besluit van de Commissie nietig verklaard op grond van de overweging dat deze instelling onvoldoende had aangetoond dat de betrokken ondernemingen een selectief voordeel hadden genoten. In hogere voorziening heeft het Hof van Justitie het arrest van het Gerecht vernietigd en de zaak zelf afgedaan door het besluit van de Commissie te bevestigen. Volgens het Hof heeft Ierland aan Apple steun verleend die met de interne markt onverenigbaar is, door deze onderneming een fiscale behandeling te gunnen waarmee wordt afgeweken van de Ierse regels inzake het belasten van de winsten van niet-ingezeten vennootschappen. Ierland moet die steun dan ook terugvorderen.

Arrest *Commissie/Ierland e.a.* van 10 september 2024 ([C-465/20 P](#))

Intellectuele eigendom

De regels die door de Europese Unie zijn vastgesteld ter bescherming van intellectuele en industriële eigendom (auteursrecht, respectievelijk merkenrecht, bescherming van tekeningen en modellen) verbeteren het concurrentievermogen van ondernemingen door een klimaat te scheppen dat bevorderlijk is voor creativiteit en innovatie.

Intellectuele eigendom en het Gerecht van de Europese Unie

[Bekijk de video op YouTube](#)

In september 2021 heeft de vennootschap Escobar Inc. (Puerto Rico, Verenigde Staten) bij het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) een aanvraag ingediend om het woordteken Pablo Escobar in te schrijven als Uniemerkt. De in 1993 overleden Colombiaan Pablo Escobar wordt gezien als drugsbaron, drugsterrorist en oprichter van het Medellínkartel (Colombia). Het EUIPO heeft geweigerd het merk in te schrijven omdat het van mening was dat het in strijd was met de openbare orde en de goede zeden. De vennootschap Escobar heeft die weigering aangevochten bij het Gerecht van de Europese Unie, dat het besluit van het EUIPO heeft bevestigd. Het Gerecht heeft benadrukt dat de naam Pablo Escobar wordt geassocieerd met drugshandel en -terrorisme, zodat het merk zou worden opgevat als zijnde in strijd met fundamentele morele waarden en met de ondeelbare en universele waarden waarop de Unie is gegrondvest.

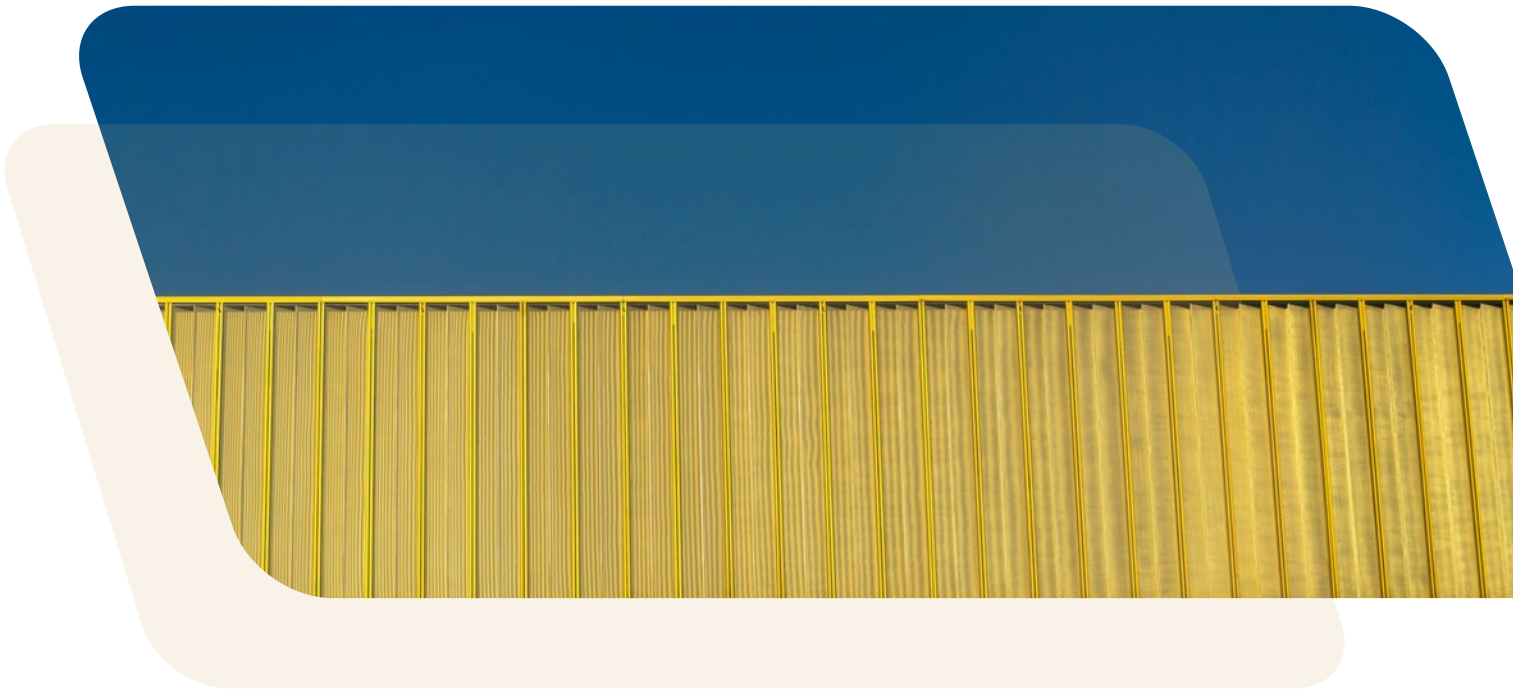

Arrest *Escobar/EUIPO (Pablo Escobar)* van 17 april 2024 ([T-255/23](#))

Het Uniemerkt Big Mac is in 1996 ingeschreven ten gunste van de Amerikaanse keten McDonald's. Omdat de Ierse fastfoodketen Supremac's van mening was dat dit merk voor bepaalde producten en diensten niet normaal was gebruikt, heeft zij het EUIPO in 2017 verzocht om het merk voor die producten en diensten vervallen te verklaren. Het EUIPO heeft dat verzoek slechts gedeeltelijk ingewilligd, wat voor Supremac's reden was om zich te wenden tot het Gerecht van de Europese Unie. Het Gerecht heeft de bescherming die door het merk Big Mac aan McDonald's wordt verleend verder ingeperkt. Zo is de Amerikaanse keten dat merk kwijtgeraakt voor voeding vervaardigd van gevogelteproducten en kipsandwiches, voor restaurantdiensten en de „drive-in“, en voor de bereiding van afhaalmaaltijden. Volgens het Gerecht had McDonald's namelijk niet aangetoond dat zij het merk Big Mac in de Unie gedurende een ononderbroken periode van vijf jaar normaal had gebruikt voor die producten en diensten.

Arrest *Supremac's/EUIPO McDonald's International Property (BIG MAC)* van 5 juni 2024 ([T-58/23](#))

Op 24 februari 2022, de eerste dag van de grootschalige Russische invasie van Oekraïne, uitte Roman Gribov, een Oekraïense grenswacht op het Slangeneiland in de Zwarte Zee, een strijdkreet die gericht was tegen de Russische schepen: „Русский военный корабль, иди на **й” („Russian warship, go f**k yourself” in het Engels). De Administration of the State Border Guard Service of Ukraine heeft bij het EUIPO een aanvraag ingediend om die strijdkreet en de Engelse vertaling ervan in te schrijven als Uniemerkt. Het EUIPO heeft die aanvraag afgewezen. De Administration of the State Border Guard Service of Ukraine heeft de beslissing van het EUIPO aangevochten bij het Gerecht van de Europese Unie, dat die beslissing heeft bevestigd. Het Gerecht heeft geoordeeld dat de betrokken zin, die een symbool is geworden van de strijd van Oekraïne tegen de Russische agressie, niet zou worden opgevat als aanduiding van een commerciële herkomst.

*Arrest Administration of the State Border Guard Service of Ukraine/EUIPO (RUSSIAN WARSHIP, GO F**K YOURSELF)* van 13 november 2024 ([T-82/24](#))

In 2016 heeft de Duitse vennootschap Puma bij het EUIPO een gemeenschapsmodel voor sportschoenen laten registreren. De Nederlandse vennootschap Handelsmaatschappij J. Van Hilst heeft het EUIPO verzocht dat gemeenschapsmodel nietig te verklaren omdat de zangeres Rihanna, die als de nieuwe creatief directeur van Puma was aangesteld, twaalf maanden vóór de indiening van de inschrijvingsaanvraag foto's had geplaatst op Instagram waarop zij schoenen droeg met dezelfde kenmerken als het geregistreerde model. Het EUIPO was van mening dat het model aldus vóór de indiening van de inschrijvingsaanvraag openbaar was gemaakt, wat de nietigverklaring ervan rechtvaardigde. Het Gerecht van de Europese Unie heeft het beroep van Puma tegen de beslissing van het EUIPO verworpen en bevestigd dat de foto's op het betrokken Instagram-account volstonden als bewijs dat het oudere model openbaar was gemaakt, omdat aan de hand van die foto's alle wezenlijke kenmerken van het model konden worden vastgesteld.

Arrest Puma/EUIPO – Handelsmaatschappij J. Van Hilst (Schoenen) van 6 maart 2024 ([T-647/22](#))

Handelspolitiek

De gemeenschappelijke handelspolitiek is een exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie, op grond waarvan zij met name internationale handelsakkoorden sluit. Het feit dat de Unie op het wereldtoneel met één stem spreekt, zorgt ervoor dat zij een sterke positie heeft op het gebied van internationale handel, zij het dat bij haar optreden op dit gebied het constitutionele kader van de Unie moet worden geëerbiedigd.

In 2019 is het toepassingsgebied van de overeenkomsten tussen de Europese Unie en Marokko inzake visserij en landbouwproducten uitgebreid tot het grondgebied van de Westelijke Sahara zonder dat de bevolking van dat gebied daar expliciet mee had ingestemd. Het Front Polisario, dat door de VN is erkend als bevoorrechte vertegenwoordiger van het Saharaanse volk, heeft de besluiten van de Raad van de Europese Unie waarbij die overeenkomsten zijn goedgekeurd, aangevochten bij het Gerecht van de Europese Unie, die ze nietig heeft verklaard. Tegen de arresten van het Gerecht is hogere voorziening ingesteld bij het Hof van Justitie, dat heeft geoordeeld dat de overeenkomsten in strijd waren met het internationaal recht, aangezien het Saharaanse volk, dat zelfbeschikkingsrecht heeft, niet naar behoren was geraadpleegd. Het Saharaanse volk kon volgens het Hof ook niet worden geacht met de overeenkomsten te hebben ingestemd, aangezien de overeenkomsten dit volk geen enkel concreet voordeel opleverden in de vorm van een financiële compensatie die in verhouding stond tot de omvang van de exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen van de Westelijke Sahara en de aangrenzende wateren.

Arresten *Commissie en Raad/Front Polisario* van 4 oktober 2024 (gevoegde zaken [C-778/21 P](#) en [C-798/21 P](#); gevoegde zaken [C-779/21 P](#) en [C-799/21 P](#))

Een Franse landbouworganisatie heeft bij de Franse overheid bezwaar gemaakt tegen de etikettering van meloenen en tomaten die in de Westelijke Sahara waren geteeld. Die producten waren naar de Europese Unie uitgevoerd met vermelding van Marokko als land van herkomst, wat volgens die landbouworganisatie misleidend was en indruiste tegen het internationaal recht. Zij was van mening dat de betrokken producten moesten worden voorzien van een specifiek etiket waarop de werkelijke oorsprong ervan werd vermeld. Het Hof van Justitie heeft erop gewezen dat de Westelijke Sahara een van Marokko onderscheiden gebied in de zin van het Unierecht vormt. Dit betekent dat op producten die uit dat gebied afkomstig zijn de werkelijke oorsprong ervan, namelijk de Westelijke Sahara, moet worden vermeld, om ervoor te zorgen dat de consument op transparante wijze wordt geïnformeerd en niet wordt misleid. Het Hof heeft echter ook geoordeeld dat de lidstaten, waaronder Frankrijk, niet eenzijdig de invoer van producten met een onjuist etiket mogen verbieden. Een dergelijke bevoegdheid komt uitsluitend toe aan de Unie in het kader van haar gemeenschappelijke handelspolitiek.

Arrest *Confédération paysanne (Meloenen en tomaten uit de Westelijke Sahara)* van 4 oktober 2024 ([C-399/22](#))

Migratie en asiel

De Europese Unie heeft een pakket regels ingevoerd om tot een effectief, humanitair en veilig Europees migratiebeleid te komen. Het gemeenschappelijke Europese asielstelsel stelt minimumnormen vast die in de hele Unie gelden voor de behandeling van alle asielzoekers en hun asielaanvragen.

Volgens de [kwalificatierichtlijn](#) zijn personen die zijn geregistreerd bij de Organisatie van de Verenigde Naties voor Hulpverlening aan Palestijnse Vluchtelingen in het Midden-Oosten (UNRWA) uitgesloten van de status van vluchteling in de Europese Unie. Dergelijke personen moeten echter in beginsel de vluchtelingenstatus krijgen indien de bescherming of bijstand van die organisatie ophoudt. In het kader van een door Palestijnse staatlozen aangespannen procedure heeft een Bulgaarse rechter het Hof van Justitie verzocht de criteria te verduidelijken op grond waarvan die bijstand kan worden geacht te zijn opgehouden. Het Hof heeft benadrukt dat, gelet op de situatie in de Gazastrook, het onvermogen van de UNRWA om waardige levensomstandigheden en een minimum aan veiligheid te waarborgen in het betrokken gebied, moet worden beschouwd als een beëindiging van de door deze organisatie geboden bijstand.

Arrest *Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite (Vluchtelingenstatus – Staatloze van Palestijnse afkomst)* van 13 juni 2024 ([C-563/22](#))

Het Hof van Justitie heeft Hongarije veroordeeld tot betaling van een forfaitair bedrag van 200 miljoen EUR en een dwangsom van 1 miljoen EUR per dag wegens niet-uitvoering van een asielarrest dat het in december 2020 heeft gewezen. Hongarije heeft niet voldaan aan zijn verplichtingen wat betreft de toegang tot de procedure voor internationale bescherming, de bewaring van asielzoekers in transitzones en de verwijdering van illegalen. Door opzettelijk na te laten het gemeenschappelijk beleid van de Unie toe te passen, heeft deze lidstaat ernstig inbreuk gemaakt op het beginsel van solidariteit tussen de lidstaten en de eenheid van het Unierecht serieus ondermijnd. Deze volkomen nieuwe en uitzonderlijk ernstige schending van het Unierecht heeft tot gevolg dat de verantwoordelijkheid voor de opvang van asielzoekers en voor het asielbeheer op ongerechtvaardigde wijze wordt afgewenteld op andere lidstaten.

Arrest *Commissie/Hongarije (Opvang van personen die om internationale bescherming verzoeken II)* van 13 juni 2024 ([C-123/22](#))

Justitiële samenwerking

De ruimte van vrijheid, veiligheid en recht omvat maatregelen om de justitiële samenwerking tussen de lidstaten te bevorderen. Die samenwerking berust op de wederzijdse erkenning van rechterlijke uitspraken en beslissingen en beoogt de nationale wetgevingen te harmoniseren met als doel om grensoverschrijdende criminaliteit te bestrijden en tegelijkertijd de bescherming van de rechten van slachtoffers, verdachten en gedetineerden binnen de Unie te beschermen.

Een Italiaanse rechter heeft een man die zijn ex-partner had gedood veroordeeld om schadevergoeding te betalen aan de familieleden van het slachtoffer. Wegens insolventie van de dader heeft de Italiaanse Staat echter enkel aan de kinderen en de echtgenoot van het slachtoffer een schadeloosstelling betaald. De ouders, de zus en de kinderen van het slachtoffer hebben vervolgens bij een andere Italiaanse rechter een vordering tot toekenning van een „billijke en passende” schadevergoeding ingesteld. Naar aanleiding van prejudiciële vragen over de uitlegging van de [richtlijn betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven](#) heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat een nationale regeling die, enkel en alleen omdat er andere familieleden zijn, automatisch bepaalde familieleden uitsluit van elke schadeloosstelling, geen „billijke en passende” schadeloosstelling van indirecte slachtoffers garandeert. Een dergelijke regeling moet het mogelijk maken om rekening te houden met andere overwegingen, zoals de materiële gevolgen die voor die familieleden voortvloeien uit het overlijden van de betrokkene, of het feit dat die familieleden ten laste waren van de overledene.

Arrest *Burdene* van 7 november 2024 ([C-126/23](#))

De Franse politie is erin geslaagd te infiltreren in de cryptocommunicatiedienst EncroChat, die wereldwijd op mobiele cryptotelefoons wordt gebruikt voor de illegale drugshandel. Via een server van Europol kon de Duitse federale recherche de aldus onderschepte gegevens betreffende de Duitse Encrochat-gebruikers raadplegen. Naar aanleiding van Europese onderzoeksbevelen die door het Duitse parket waren uitgevaardigd heeft een Franse rechter toestemming gegeven voor de overdracht van die gegevens en voor het gebruik ervan in Duitse strafprocedures. Een Berlijnse rechter heeft zich vervolgens tot het Hof van Justitie gewend met de vraag of die onderzoeksbevelen wel rechtmatig waren. Het Hof heeft geantwoord dat een officier van justitie onder bepaalde voorwaarden een Europees onderzoeksbevel kan uitvaardigen met het oog op de overdracht van bewijsmateriaal dat reeds door een andere lidstaat is verzameld. Voor het uitvaardigen van een dergelijk bevel is niet vereist dat is voldaan aan de voorwaarden die in de uitvaardigende lidstaat gelden op het gebied van het vergaren van bewijs. Nadien moet wel door een rechter kunnen worden getoetst of de grondrechten van de betrokken personen zijn geëerbiedigd.

Arrest *M.N. (EncroChat)* van 30 april 2024 ([C-670/22](#))

Buitenlands en veiligheidsbeleid

Beperkende maatregelen of „sancties” zijn een essentieel onderdeel van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de Europese Unie. Zij worden opgelegd als onderdeel van een geïntegreerd en alomvattend beleid dat onder meer een politieke dialoog omvat. De Unie maakt met name gebruik van dit instrument om de waarden, de kernbelangen en de veiligheid van de Unie te beschermen, geschillen te voorkomen en de internationale veiligheid te versterken. Sancties hebben namelijk tot doel om een verandering in het beleid of de handelwijze van de betrokken personen of entiteiten tot stand te brengen en zodoende bij te dragen tot de verwezenlijking van de GBVB-doelstellingen.

In 2008 is de Europese Unie de civiele missie Eulex Kosovo gestart om onderzoek te doen naar de misdrijven, verdwijningen en moorden die in 1999 in Kosovo hadden plaatsgevonden. Het jaar daarop heeft zij een speciale commissie in het leven geroepen die werd belast met de behandeling van klachten wegens mensenrechtenschendingen door Eulex Kosovo in het kader van de uitoefening van zijn mandaat. Naar aanleiding van klachten van KS en KD, naaste familieleden van in Kosovo verdwenen of vermoorde personen, heeft die commissie vastgesteld dat meerdere grondrechten waren geschonden. Daarop hebben KS en KD een zaak aanhangig gemaakt bij het Gerecht van de Europese Unie, in het kader waarvan zij vergoeding hebben gevorderd van de schade die zij stelden te hebben geleden in verband met de onderzoeken die gedurende de missie waren uitgevoerd. Het Gerecht heeft geoordeeld dat het kennelijk onbevoegd was om de zaak te behandelen.

In hogere voorziening heeft het Hof van Justitie de bevoegdheden van de rechterlijke instanties van de Unie in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) verduidelijkt. Het Hof heeft geoordeeld dat het bevoegd is om te beoordelen of onder het GBVB vallend handelen of nalaten dat niet rechtstreeks in verband staat met politieke of strategische keuzen (zoals handelingen betreffende de aanwerving van het personeel van Eulex Kosovo), rechtmatig is, en tevens om dergelijk handelen of nalaten uit te leggen. Het heeft benadrukt dat een dergelijke strikte interpretatie van de uitzondering op zijn rechterlijke bevoegdheid op het gebied van het GBVB in overeenstemming is met het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en verwees in dit verband naar de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het Hof heeft de beslissing van het Gerecht dan ook deels vernietigd en heeft vastgesteld dat de rechterlijke instanties van de Unie bevoegd zijn om te oordelen over een deel van het handelen of nalaten waarop het door verzoekers ingestelde beroep tot schadevergoeding betrekking heeft.

Arrest *KS en KD/Raad e.a.* van 10 september 2024 (gevoegde zaken [C-29/22 P](#) en [C-44/22 P](#))

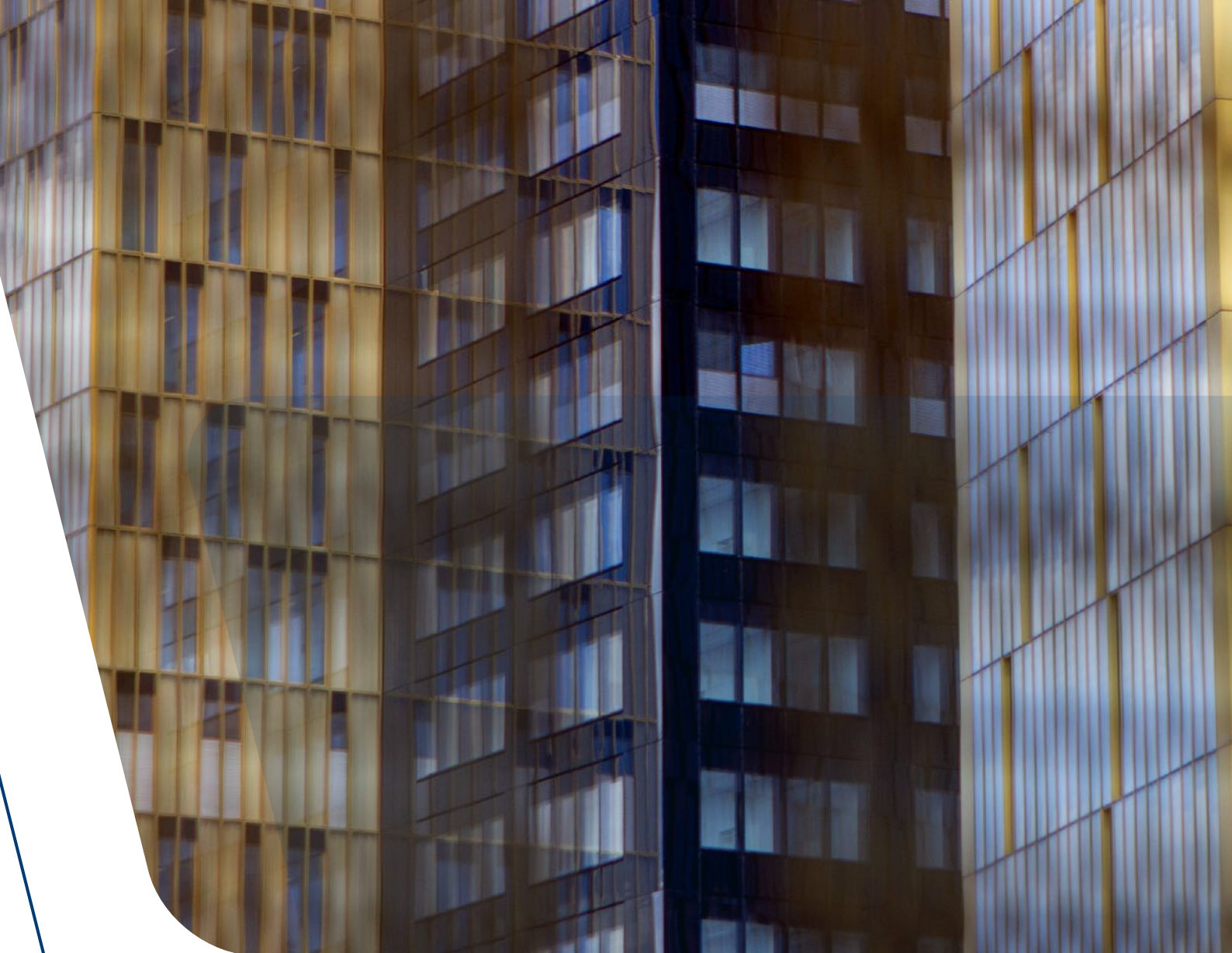
In een ander arrest op het gebied van het GBVB heeft het Gerecht van de Europese Unie de rechtmatigheid bevestigd van het door de Raad van de Europese Unie ingestelde verbod om diensten op het gebied van juridisch advies te verlenen aan de Russische regering en aan in Rusland gevestigde rechtspersonen, entiteiten of lichamen (zie over ditzelfde arrest ook de rubriek „Grondrechten” en het hoofdstuk „Nieuwe ontwikkelingen in de rechtspraak”).

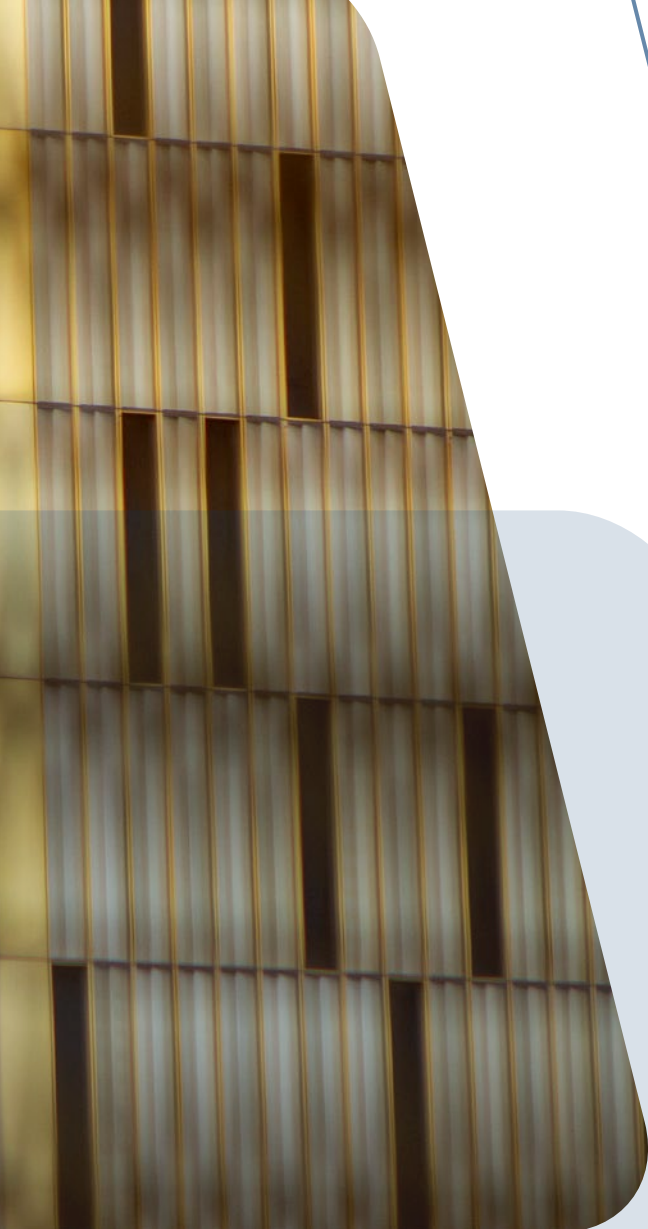

Arrest *Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel e.a./Raad* van 2 oktober 2024 ([T-797/22](#), [T-798/22](#), [T-828/22](#))

De directie Onderzoek en Documentatie biedt juridische beroepsbeoefenaren, als onderdeel van haar verzameling samenvattingen, een „[Selectie van belangrijke arresten](#)” en een „[Maandelijks bulletin van de rechtspraak](#)” van het Hof van Justitie en het Gerecht aan.

3

**Een administratie
ten dienste van de
rechtspleging**

A. Inleiding door de griffier

**Alfredo Calot
Escobar**

Griffier van het Hof
van Justitie

Twee decennia zijn verstreken sinds de toetreding van tien nieuwe lidstaten tot de Europese Unie, een historisch moment in de ontwikkeling van onze instelling. Die toetreding gaf reden tot vreugde, maar luidde tegelijk een tijdperk van ongekende uitdagingen in. Terugblikkend kan ik met trots zeggen dat we deze uitdagingen niet alleen hebben overwonnen, maar dat we ook sterker uit de strijd zijn gekomen.

Vandaag staan we voor even ingrijpende veranderingen binnen onze instelling. De wetgevingsprocedure tot gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid aan het Gerecht is afgerond. Dankzij de onvermoeibare inzet van de twee rechterlijke instanties en verschillende diensten zijn alle nodige stappen gezet voor een naadloze overdracht.

Diezelfde geest van samenwerking was, in combinatie met ons aanpassingsvermogen, de drijvende kracht achter onze inspanningen op een ander belangrijk gebied, namelijk dat van de digitale transformatie. Het hele jaar door zijn we onze digitale hulpmiddelen blijven finetunen en hebben we actief AI-ondersteunde projecten ontwikkeld, waarbij erop werd toegezien dat al deze initiatieven voldeden aan de vereisten van de verordening artificiële intelligentie, die in 2024 van kracht is geworden. In het besef dat menselijke input essentieel blijft voor de doeltreffende uitrol van AI-tools, hebben we een uitgebreid, grootschalig AI-trainingsprogramma gelanceerd. Verder hebben onze juridische vertaaldiensten het voortouw genomen bij het herdefiniëren van workflows in een meer geavanceerd digitaal landschap, en daarmee een benchmark gezet voor andere diensten.

Bij het streven naar modernisering en innovatie wordt het des te belangrijker om de veiligheid en de soliditeit van onze digitale infrastructuur te waarborgen. In 2024 is de cyberbeveiligingsverordening van kracht geworden, die belangrijke verplichtingen voor onze instelling introduceert, waaraan binnen een strak tijdschema moet worden voldaan.

Ook al omarmt onze instelling innovatie, toch blijven haar tijdloze idealen onze inspanningen sturen. Aan de basis van ons succes ligt onze grootste troef: een team van meer dan 2 000 toegewijde mensen van over het hele continent, die elke dag harmonieus samenwerken om recht te doen gelden. De eigenlijke waarde van deze collectieve inspanning ligt in haar diversiteit: het samenspel van een breed scala aan visies, culturen, ervaringen en talenten versterkt ons vermogen om onze taak te vervullen.

Om de beste talenten uit alle lidstaten aan te trekken en aan ons te binden, hebben we het hele jaar door initiatieven genomen om ervoor te zorgen dat ons gastland aantrekkelijk blijft als werkplaats. Voor het eerst werd vanuit politieke hoek erkend dat het personeel in Luxemburg voor bijzondere uitdagingen staat in vergelijking met dat in Brussel. Na een allesbehalve eenvoudige procedure hebben de begrotingsautoriteiten ons verzoek om een tijdelijke huisvestingstoelage voor collega's in lagere salarisschalen uiteindelijk ingewilligd – een essentiële eerste stap om deze ongelijkheid weg te werken.

Ons streven naar diversiteit is niet beperkt tot enkel ons personeel. In 2024 hebben we samen met het Europees netwerk voor justitiële opleiding nieuwe stappen ondernomen om het geografische evenwicht te optimaliseren van nationale professionals op het gebied van justitie die deelnemen aan de langetermijnopleidingen aan het Hof. Dat heeft tastbare resultaten opgeleverd: voor het eerst in de bijna twintig jaar dat het programma loopt, hebben kandidaten uit drie nieuwe lidstaten een aanvraag ingediend.

Dit weerspiegelt ook onze jarenlange inzet om de dialoog met de nationale rechterlijke instanties te versterken, een principe dat we het hele jaar door actief in de praktijk hebben gebracht. Een andere belangrijke stap ter bevordering van de justitiële dialoog is gezet door het Justitieel Netwerk van de Europese Unie: de bijeenkomst van de correspondenten werd voor het eerst buiten de muren van onze instelling gehouden en mede georganiseerd door de Belgische Raad van State. Dit heeft het netwerk een nieuw perspectief geboden en heeft het fundamentele idee versterkt dat de justitiële dialoog per definitie de institutionele grenzen overstijgt.

We hebben niet alleen deze externe bakens uitgezet, maar onze blik ook naar binnen gericht en onze toewijding bevestigd aan de hoogste ethische normen, die altijd al eigen waren aan onze identiteit. In 2024 hebben we deze normen samengebracht in een Gedragscode die geldt voor het volledige personeel en waarmee we onze principes hebben afgestemd op de hoge normen die eerder al voor de leden waren vastgesteld.

Net zoals we twintig jaar geleden de uitdagingen van de uitbreiding van de Europese Unie vastberaden en met een gemeenschappelijk doel voor ogen zijn aangegaan, heb ik er alle vertrouwen in dat we over twintig jaar met evenveel trots zullen terugkijken op de veranderingen van vandaag. De uitdagingen waar we vandaag voor staan, bieden ons de kans om, met respect voor de rijke tradities die vorm hebben gegeven aan het verleden van onze instelling, mee te gaan met de vernieuwende ontwikkelingen die haar op weg helpen naar de toekomst.

B. Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar

Gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid

Om ervoor te zorgen dat de rechterlijke instanties van de Unie binnen redelijke termijnen uitspraken van hoogwaardige kwaliteit kunnen wijzen en om de werklast zo goed mogelijk te verdelen over het Hof van Justitie en het Gerecht, zijn op 1 september 2024 ingrijpende wijzigingen van het Statuut en de procedureregels in werking getreden. De door het Hof van Justitie voorgestelde wijzigingen van het Statuut zijn aangenomen door het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie. De wijzigingen van de Reglementen voor de procesvoering zijn na goedkeuring door de Raad vastgesteld door het Hof van Justitie en het Gerecht. Met deze wijzigingen wordt de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid aan het Gerecht uitgevoerd en worden de procedures voor deze twee rechterlijke instanties gemoderniseerd.

Wijzigingen van het Statuut en uitvoering ervan

De **wijzigingen van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie** hebben het mogelijk gemaakt om de prejudiciële bevoegdheid vanaf 1 oktober 2024 gedeeltelijk over te dragen aan het Gerecht. Deze mogelijkheid bestond al sinds het in 2001 ondertekende Verdrag van Nice, en is opnieuw op de agenda gezet in het kader van de hervorming van het gerechtelijke bestel van de Unie in 2015, met name de verdubbeling van het aantal rechters bij het Gerecht, die sinds 2022 volledig is afgerond.

Het Gerecht is nu bevoegd om kennis te nemen van verzoeken om een prejudiciële beslissing met betrekking tot duidelijk omschreven **specifieke aangelegenheden** die weinig principiële vragen opwerpen en waarvoor een omvangrijk corpus aan rechtspraak van het Hof van Justitie bestaat dat het Gerecht kan helpen bij de uitoefening van deze nieuwe bevoegdheid. Naar verwachting zullen hierdoor voldoende verzoeken om een prejudiciële beslissing naar het Gerecht worden doorgezonden, zodat de werklast van het Hof van Justitie daadwerkelijk lichter wordt.

Het gaat om de volgende specifieke aangelegenheden: het gemeenschappelijk btw-stelsel, accijnzen, het douanewetboek, de tariefindeling van goederen, compensatie en bijstand aan passagiers bij instapweigering of bij vertraging of annulering van vervoersdiensten en het systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten.

Verdeling van de bevoegdheden tussen het Hof van Justitie en het Gerecht

[Bekijk de video op YouTube](#)

De **wijzigingen van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie** verduidelijken om te beginnen op welke wijze in een eerste fase wordt omgegaan met de verzoeken om een prejudiciële beslissing teneinde te bepalen welke rechterlijke instantie bevoegd is om deze te behandelen. Verder voorzien zij in de bepalingen die nodig zijn om een snelle behandeling te verzekeren van verzoeken die het Gerecht naar het Hof verwijst omdat ze een principiële beslissing vereisen die van invloed kan zijn op de eenheid of de samenhang van het recht van de Unie. Tot slot is in deze wijzigingen bepaald onder welke voorwaarden de memories of schriftelijke opmerkingen die belanghebbenden zoals bedoeld in artikel 23 van het Statuut in een prejudiciële zaak hebben ingediend, binnen een redelijke termijn na de sluiting van de zaak online beschikbaar worden gesteld.

De **wijzigingen van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht** bevatten nadere bepalingen voor de behandeling van prejudiciële verwijzingen die aan het Gerecht worden doorgezonden. Teneinde de nationale rechterlijke instanties en de in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden van dezelfde waarborgen te verzekeren als die welke door het Hof van Justitie worden geboden, heeft het Gerecht in wezen de bepalingen van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie overgenomen die van toepassing zijn op prejudiciële verwijzingen, met inbegrip van die welke de publicatie van de memories en de schriftelijke opmerkingen van de belanghebbenden betreffen.

Andere belangrijke wijzigingen hebben betrekking op **de structuur en de organisatie van het Gerecht**. Ze voorzien in de oprichting van een Middelgrote kamer van negen rechters, die wordt voorgezeten door de vicepresident van het Gerecht. De verzoeken om een prejudiciële beslissing zullen worden toegewezen aan kamers van vijf rechters die specifiek met deze zaken zijn belast, maar kunnen afhankelijk van het belang van de opgeworpen vragen worden doorverwezen naar een andere rechtsprekende formatie.

De rechters die de functie van advocaat-generaal in prejudiciële zaken zullen uitoefenen (alsmede de rechters die hen vervangen ingeval zij verhinderd zijn), worden verkozen door het Gerecht. Zij staan de bevoegde rechtsprekende formatie in elke prejudiciële zaak bij, naar het voorbeeld van de advocaten-generaal in de procedures voor het Hof van Justitie.

Het Gerecht heeft ook de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens en de wijze van indiening en betekening van processtukken in het kader van verzoeken om een prejudiciële beslissing verduidelijkt.

Gezien de omvang van de wijzigingen was **een herziening van de praktische uitvoeringsbepalingen** van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht noodzakelijk.

Andere wijzigingen van de procedureregels

Verdere wijzigingen hebben tot doel de behandeling door het Hof van Justitie en het Gerecht van de bij hen aanhangige zaken te verbeteren, te vereenvoudigen en te moderniseren in het licht van de ervaring die is opgedaan tijdens de gezondheids crisis. In dit verband is de belangrijkste wijziging voor het Hof van Justitie de mogelijkheid – die door het Gerecht reeds werd geboden – voor vertegenwoordigers van partijen of de in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden om, met inachtneming van de juridische en technische voorwaarden zoals nader bepaald in de Praktische aanwijzingen voor de partijen, aan een pleitzitting deel te nemen via videoconferentie. Het Gerecht heeft voorts een reeks bepalingen herzien die van toepassing zijn op rechtstreekse beroepen, waaronder die betreffende de vertrouwelijke behandeling van processtukken, de aanpassing van het verzoekschrift in de loop van het geding en de vormvoorschriften die in acht moeten worden genomen bij de neerlegging van processtukken.

Wat ten slotte de uitzending van terechtzittingen voor het Hof van Justitie betreft, die bijdraagt aan de transparantie en de toegankelijkheid van de rechtspraak, worden in een nieuwe bepaling de regels uiteengezet die gelden voor de uitzending van pleitzittingen, de uitspraak van arresten en de lezing van conclusies van de advocaten-generaal. Het Gerecht heeft op zijn beurt in wezen gelijkwaardige bepalingen ingevoerd.

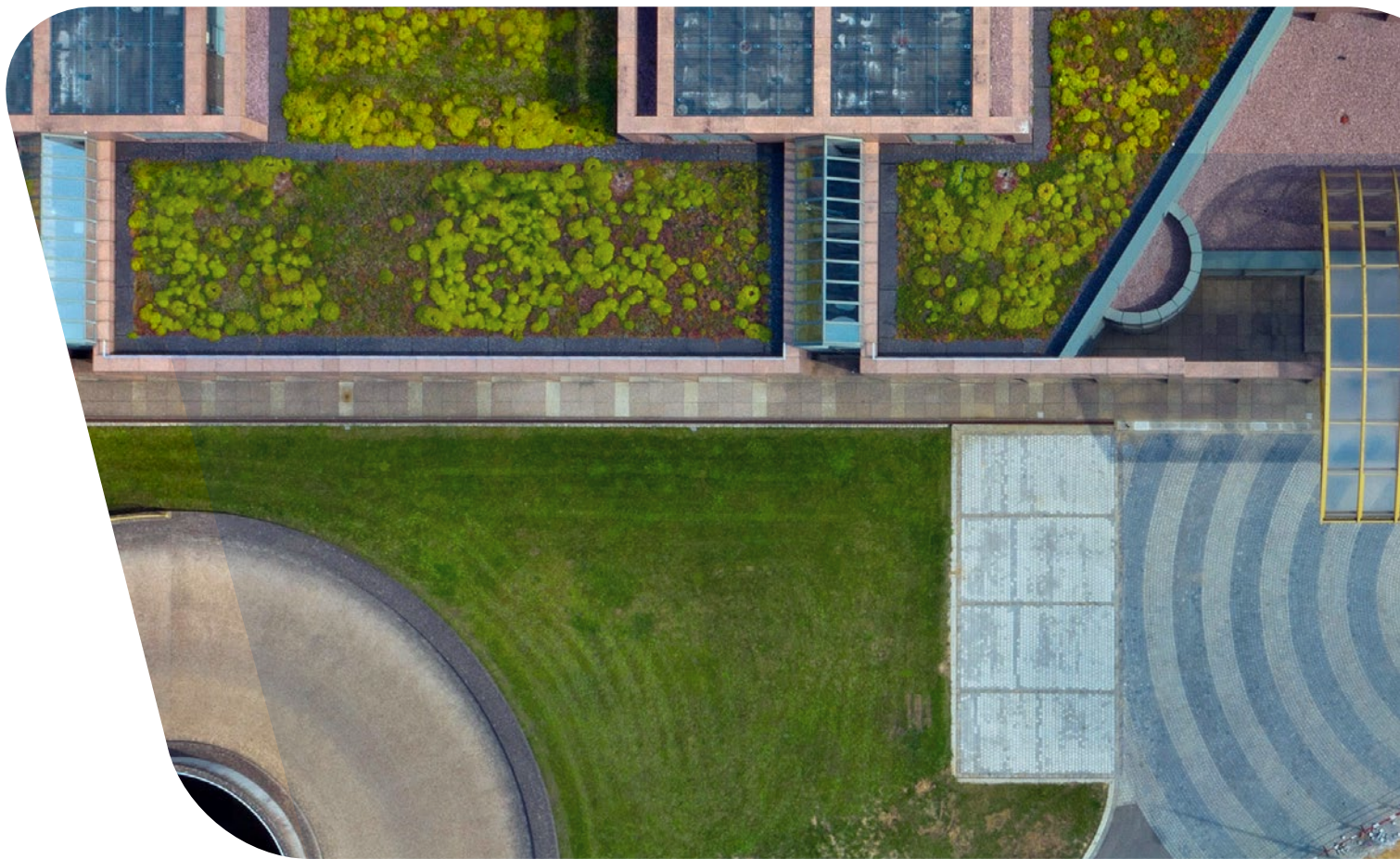
Getuigenis van Giulia Predonzani, attaché bij de griffier van het Gerecht

„Liefhebbers van hardlopen kunnen de hervorming van het Statuut zien als de marathon die elke hardloper ooit wil lopen... en waar hij al meer dan twintig jaar van droomt. Om zo ver te komen, moesten er meerdere fasen worden doorlopen. Met de voltooiing van de hervorming van de gerechtelijke architectuur van het Hof van Justitie van de Europese Unie beschikte het Gerecht over de middelen en de structuur die nodig zijn om verzoeken om een prejudiciële beslissing met de vereiste snelheid te behandelen. Maar daar kon het niet bij blijven.

Om deze marathon te lopen moest het Gerecht zich ook voorzien van een geschikt regelgevend en praktisch kader. Teneinde rekening te houden met de betrokkenheid van de nationale rechters en de in artikel 23 van het Statuut bedoelde belanghebbenden bij prejudiciële procedures, heeft het Gerecht om te beginnen niet alleen zijn Reglement voor de procesvoering en de praktische uitvoeringsbepalingen aangepast, maar ook zijn besluit over het gebruik van de applicatie e-Curia en alle „soft law“-teksten, namelijk aide-mémoires en informatiedocumenten

(weglating van gegevens in gerechtelijke procedures, modelverzoekschriften). Vervolgens moest het Gerecht de besluiten vaststellen over de samenstelling en de werking van zijn kamers en verschillende formaties, waaronder de nieuwe Middelgrote kamer, en de advocaten-generaal verkiezen die zouden worden belast met de behandeling van verzoeken om een prejudiciële beslissing. Ten slotte moest het Gerecht bij de invoering van nieuwe workflows overleg plegen met zijn andere ,marathonpartners', met name het directoraat-generaal Meertaligheid, de directie Informatietechnologie en de directie Onderzoek en Documentatie. Een cruciale stap was de inrichting van een ,eenloketsysteem' waarbij de analyse van prejudiciële verzoeken die mogelijk naar het Gerecht zullen worden doorgezonden, wordt gecentraliseerd. De vruchtbare dialoog met de griffie van het Hof van Justitie, een ware institutionele partner, was een waardevolle constante tijdens de volledige ,training'.

Vorbereiding, inspelen op behoeften, opbouw van intensiteit en uithoudingsvermogen: dit alles moest binnen een ambitieus tijdsschema worden gepast. In oktober 2024 stond het personeel van het Gerecht en zijn griffie aan de startlijn om deze langverwachte marathon te lopen! Eind 2024 waren er 23 zaken met het ,eenloketsysteem' geanalyseerd, waarvan er uiteindelijk 19 aan het Gerecht zijn doorgezonden. De race gaat voort en... we zijn in topvorm!"

Twintigste verjaardag van de uitbreiding van 2004

Op 1 mei 2004 zijn tien nieuwe lidstaten tot de Europese Unie toegetreden: Tsjechië, Estland, Cyprus, Letland, Litouwen, Hongarije, Malta, Polen, Slovenië en Slowakije. Dit was de grootste uitbreiding die de Unie ooit heeft gekend, zowel wat het aantal inwoners als het aantal landen betreft.

Impact van de uitbreiding van 2004 op de werking van de rechterlijke instanties

Van de achtereenvolgende uitbreidingen was die van 2004 qua omvang de grootste. In één klap moesten er zowel bij het Hof van Justitie als bij het Gerecht tien nieuwe rechters worden benoemd.

De impact op de **regeling van het taalgebruik** van het Hof van Justitie van de Europese Unie was enorm. Het aantal officiële talen steeg van 12 naar 21, wat gepaard ging met een exponentiële verhoging van het aantal talencombinaties, namelijk van 110 naar 420.

De oprichting van de nieuwe kabinetten en taalafdelingen – en de daarmee samenhangende komst van meerdere honderden nieuwe collega's binnen een jaar – vergde een belangrijke structurele inspanning zowel op het gebied van gebouwen als op dat van personeelswerving.

De staten die in 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden, hebben een aanzienlijke bijdrage geleverd: in twintig jaar tijd hebben de rechterlijke instanties van de tien nieuwe lidstaten bijna 1 300 prejudiciële procedures ingeleid.

„Een nieuw constitutioneel moment voor Europa”

Om deze historische gebeurtenis te vieren, heeft het Hof van Justitie op 3 mei 2024 de conferentie „20 jaar sinds de toetreding van 10 landen tot de Europese Unie: een nieuw constitutioneel moment voor Europa” gehouden, waarop rechters en vertegenwoordigers uit alle lidstaten van de Europese Unie zijn samengekomen om na te denken over de bijdrage van het Hof aan de vooruitgang van het Europese project en de bijdrage van de tien toegetreden lidstaten aan de gemeenschappelijke rechtsorde.

Tijdens de conferentie van 3 mei, waarvan het verslag is gepubliceerd op de website van het Hof, zijn verschillende thema's behandeld, waaronder:

- het toetredingsproces van de nieuwe lidstaten na de val van de Berlijnse muur, dat fundamentele veranderingen vereiste in de wetgeving, de mentaliteit en de cultuur van de betrokken volkeren;
- de gemeenschappelijke Europese waarden en de bijdrage van de uitbreiding van 2004 aan de ontwikkeling van de Unie als een „Unie van waarden”, en
- de convergentie tussen de economieën van de nieuwe lidstaten en de rest van de Unie.

De presentaties van de sprekers en de discussies met de deelnemers hebben er ons met name aan herinnerd dat de Europese Unie uniek is omdat zij berust op gedeelde waarden – waarvan democratie en de rechtsstaat bovenaan staan – die zij en haar lidstaten moeten blijven verdedigen.

Beschouwingen van Ineta Ziemele, rechter in het Hof van Justitie, voorzitter van de werkgroep voor de organisatie van de conferentie

„Het belangrijkste doel van de conferentie ter gelegenheid van de 20e verjaardag van wat de grootste uitbreiding van de Europese Unie kan worden genoemd, bestond erin de balans op te maken van de gevolgen en veranderingen die deze uitbreiding voor de Unie heeft teweeggebracht. Die verjaardag vormde het ideale moment om stil te staan bij de wijze waarop de Unie zich in de 20 jaar na die historische gebeurtenis heeft ontwikkeld en aangepast, en om daar ervaringen en inzichten over uit te wisselen.

Bij de voorbereiding van de conferentie stelden de rechterlijke instanties van de Unie voor om de uitbreiding van 2004 te zien als een constitutioneel moment, een paradigmaverschuiving, waarop Oost- en West-Europa werden verenigd in een gemeenschappelijk constitutioneel project. De Europese Unie droeg haar waarden en principes uit naar delen van Europa met een bijzonder complexe geschiedenis. De tien nieuwe lidstaten traden tot de Unie toe met een grote vastberadenheid en de uitgesproken hoop vrijheid, rechtvaardigheid en welvaart te vinden. Hun toetreding was een ingewikkeld en allesbehalve vanzelfsprekend proces. De aspirant-lidstaten hebben zich tot het uiterste ingespannen om te voldoen aan de toetredingscriteria (bekend als de criteria van Kopenhagen), die in 1993 voor het eerst door de Europese Raad van Kopenhagen werden vastgesteld.

Voor de Unie leidde die dag, 20 jaar geleden, tot fundamentele veranderingen op al haar bevoegdheidsterreinen. Waarin die veranderingen precies zouden bestaan, was niet altijd gemakkelijk te voorzien, maar duidelijk was in elk geval dat de toetreding voor meer groeipotentieel binnen de interne markt zorgde en een fascinerende culturele, historische en taalkundige diversiteit met zich meebracht die toekomstige politieke en juridische ontwikkelingen binnen de Unie mogelijk zou maken en er haar stempel op zou drukken. De uitgebreide Europese Unie werd een nog belangrijkere speler op het wereldtoneel.

Een ander uniek kenmerk van de conferentie houdt verband met het feit dat de rechterlijke instanties van de Unie sprekers uit elke betrokken staat hadden uitgenodigd die destijds zelf rechtstreeks betrokken waren bij het toetredingsproces of vooraanstaande persoonlijkheden waren met een belangrijke rol bij de toetreding van hun staat of in de Unie zelf. De conferentie zorgde voor interdisciplinariteit in de reflecties dienaangaande van de beide rechterlijke instanties van de Unie.

Professor Norman Davies sloot de conferentie af met een indrukwekkend overzicht van de bijzonder complexe en vaak wrede geschiedenis van deze staten. Dat was een noodzakelijke reminder aan het feit dat de waarden van de Europese Unie niet vanzelfsprekend zijn en dat de duurzaamheid en ontwikkeling ervan ernstige inspanningen vergen van iedereen in de Unie. Terwijl we daarover nadachten, zong het koor van de rechterlijke instanties van de Unie liederen in tien talen, met als afsluiter Beethovens „Ode aan de vreugde“, dat nog steeds het ideaal van de Europese Unie uitdrukt: de verbroedering van alle mensen.”

Een sterker ethisch kader voor het personeel van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Wegens de aard van zijn taak heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie zichzelf altijd de hoogste vereisten van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit opgelegd. Naleving van deze vereisten, die waarden betreffen waarop de identiteit van de instelling berust, is essentieel om het vertrouwen in de Europese justitie en de legitimiteit ervan te waarborgen. Daarom moet het Hof ervoor zorgen dat het beschikt over een intern juridisch kader dat aan de hoogste ethische normen voldoet en daarmee beantwoordt aan de verwachting die leeft ten aanzien van een gerechtelijke instelling, te weten dat zij een voorbeeldfunctie vervult.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft bijgevolg altijd strenge ethische normen in acht genomen. De leden van de instelling (rechters, advocaten-generaal en griffiers) en het voltallige personeel zijn eraan onderworpen, ook nadat zij het Hof hebben verlaten.

In een context waarin van het Europese ambtenarenapparaat steeds meer wordt verwacht dat het een voorbeeldfunctie vervult, heeft het Hof ervoor gekozen om zijn intern ethisch kader verder te moderniseren. Dit proces, dat in 2021 startte met de wijziging van de [gedragscode van de leden en de voormalige leden](#), wordt vandaag voortgezet met de goedkeuring van een gedragscode voor het personeel.

De regels die al waren opgenomen in het Statuut van de ambtenaren van de Europese Unie, in de Regeling welke van toepassing is op de andere personeelsleden (RAP) en in een aantal interne bepalingen, werden in één enkele gedragscode voor het personeel, die na goedkeuring door het Administratief Comité in werking is getreden op 1 maart 2024, uitgewerkt, aangevuld en aangepast aan de gerechtelijke vereisten.

Deze gedragscode, die is gebaseerd op de gedragsregels uit verschillende bestaande bronnen, vormt een gestandaardiseerd instrument dat alle personeelsleden op wie deze regels van toepassing zijn op eenvoudige en eenduidige wijze toegang ertoe verleent. Met het oog op transparantie en rechtszekerheid

worden deze regels zo uitgelegd dat rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van de rechtsprekende opdracht van het Hof, en wordt verduidelijkt hoe ze zullen worden uitgevoerd. De code volgt een ethische benadering, die is gebaseerd op de waarden waarnaar het handelen van de instelling zich richt en die tot uitdrukking worden gebracht in normen voor voorbeeldig gedrag. De code bevat ook bijzondere regels voor leidinggevend, rekening houdend met de specifieke verantwoordelijkheden die zij dragen, en voor referendarissen, vanwege de positie die zij innemen ten opzichte van de leden van het Hof van Justitie en het Gerecht en hun directe betrokkenheid bij de rechtsprekende activiteit. Deze regels maken duidelijk dat de voorbeeldfunctie evenredig is aan de uitgeoefende verantwoordelijkheden en bevatten specifieke verplichtingen met betrekking tot het voorkomen van belangenconflicten en het verrichten van nevenactiviteiten, die ook na beëindiging van het ambt blijven gelden.

C. Relatie met het publiek

16 319 bezoekers, waaronder

3 985 juristen

Virtuele bezoekers: 7 %

2 493 bezoekers tijdens de Open dag

Bezoek op afstand – pedagogisch project

Dit [pedagogische programma](#) op afstand beoogt middelbare scholieren tussen 15 en 18 jaar – die gewoon in hun klaslokaal kunnen blijven en dus niet naar Luxemburg hoeven af te reizen – inzicht te verschaffen in de taak van de gerechtelijke instelling van de Unie. Het project heeft tot doel middelbare scholieren en hun leerkrachten bewust te maken van de democratische waarden, hun een inkijk te bieden in actuele juridische kwesties en hun uit te leggen welke impact de rechtspraak van het Hof heeft op het dagelijkse leven van de Europese burgers. In 2024 zijn ongeveer **1 300 middelbare scholieren** in de gelegenheid geweest om het Hof via dit programma te bezoeken.

De persvoorlichters van de directie Communicatie, die een juridische opleiding hebben genoten, hebben tot taak arresten, beschikkingen, conclusies en lopende zaken begrijpelijker te maken voor journalisten en correspondenten in alle lidstaten. Zij stellen perscommuniqués op om journalisten en professionals in real time te informeren over de beslissingen van het Hof van Justitie en het Gerecht. Zij versturen regelmatig informatiebrieven – waarin belangrijke procedurele en institutionele gebeurtenissen worden aangekondigd – en „Quick facts” – over zaken waarover geen perscommuniqué is uitgebracht – naar personen die daar bij de [persdienst](#) van het Hof om hebben verzocht. Daarnaast behandelen zij e-mails en telefonische oproepen van burgers.

2 509 perscommuniqués

610 informatiebrieven

516 „Quick facts”

13 091 antwoorden op verzoeken van burgers om informatie (telefoongesprekken en e-mails)

Het Hof is actief aanwezig op de sociale netwerken via twee X-accounts (één in het [Frans](#) en één in het [Engels](#)), een [LinkedIn](#)- en een [Mastodon](#)-account. Het aantal volgers blijft groeien, waaruit blijkt dat het publiek belangstelling heeft voor het werk van het Hof en zich hierbij betrokken voelt. Het Hof heeft ook een [YouTube](#)-kanaal dat in de 24 officiële talen toegang biedt tot een breed scala aan audiovisuele content, waaronder animaties die gericht zijn op het grote publiek en waarin wordt uitgelegd hoe de rechtspraak van het Hof het dagelijkse leven van de burgers beïnvloedt.

163 000 volgers op X +2 % ten opzichte van 2023

297 346 volgers op LinkedIn +26 % ten opzichte van 2023

4 500 volgers op Mastodon

90 000 volgers en 600 000 views op YouTube +137 % ten opzichte van 2023

In 2024 heeft het Hof een nieuwe video gepubliceerd:
Verdeling van de bevoegdheden tussen het Hof van Justitie en het Gerecht

[Bekijk de video op YouTube](#)

Uitzending van de terechtzittingen

Om de toegang tot zijn rechtsprekende activiteit te vergemakkelijken, zendt het Hof zijn terechtzittingen uit. De uitspraak van de arresten en de lezing van de conclusies van de advocaten-generaal worden *rechtstreeks* op de website uitgezonden, volgens het in de [gerechtelijke kalender](#) vermelde tijdschema. De pleitzittingen van de Grote kamer van het Hof van Justitie worden *uitgesteld* uitgezonden.

De opname van een terechtzitting blijft gedurende een maand beschikbaar.

Voordat de pleitzittingen worden uitgezonden, wordt er een **briefing over de zaak** in de talen van de terechtzitting uitgezonden en op de website van het Hof en op de sociale netwerken geplaatst. In 2024 zijn er in totaal **29** briefings uitgezonden.

4

**Een
milieuvriendelijke
instelling**

Het Hof voert al vele jaren een ambitieus milieubeleid. Daarmee wil het voldoen aan de strengste normen op het gebied van duurzame ontwikkeling en respect voor natuurlijke hulpbronnen. Dat de instelling zich inzet voor het milieu, blijkt uit het **EMAS**-certificaat (Eco-Management and Audit Scheme) dat zij in 2016 heeft verkregen. Dit op het niveau van de Europese Unie gereguleerde certificaat wordt verleend aan organisaties die voldoen aan strenge normen op het gebied van milieubeleid, maatregelen ter bescherming van het milieu en duurzame werkmethoden.

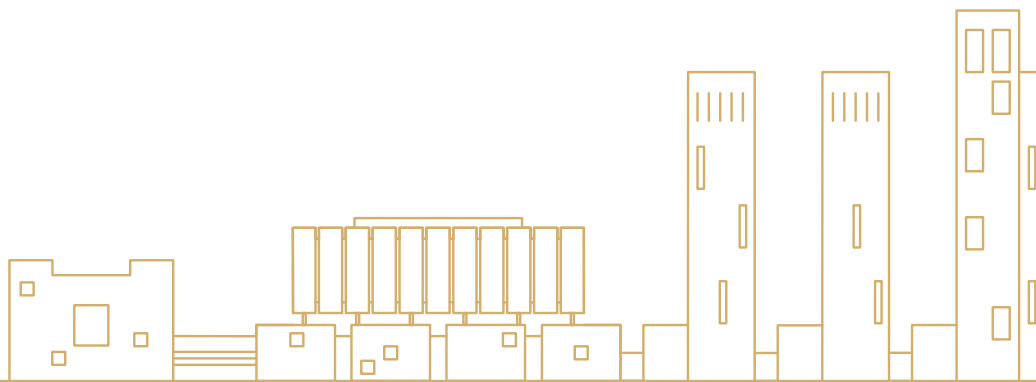
In 2023 heeft het Hof zeer bevredigende resultaten voor al zijn milieu-indicatoren behaald. Na de gezondheids crisis van de jaren 2020-2022 geldt 2023 voortaan als het nieuwe referentiejaar wat betreft milieuprestaties.

De **milieu-indicatoren** voor water, afval, papier, verwarming en elektriciteit komen overeen met die van 2023. De verschillen worden berekend ten opzichte van 2015, dat het referentiejaar is voor het EMAS-systeem.

Wat meer bepaald het **energieverbruik** betreft, werden de energiebesparingsmaatregelen in verband met de oorlog in Oekraïne verlengd, wat ertoe heeft geleid dat het elektriciteitsverbruik en het energieverbruik voor verwarming van het Hof opnieuw sterk zijn gedaald. Bovendien heeft het Hof zijn ambitieuze doelstellingen voor **papierverbruik** gehaald. In 2023 is het gebruik van kantoorpapier (afgezien van uitbestede publicaties) met 55,2 % verminderd ten opzichte van het niveau van vóór de crisis in 2019. Deze trend heeft zich voortgezet dankzij veranderde gewoonten en de voortgaande digitalisering van processen en documenten.

Hoewel het Hof al zijn activiteiten heeft hervat, waaronder bezoeken van externe personen, is de CO₂-uitstoot gestabiliseerd. Dit kon worden bereikt dankzij diverse projecten en door het personeel bewust te maken van en actief te betrekken bij het EMAS-beleid.

Het **voltijdequivalent (VTE)** is de rekeneenheid waarmee de beroepsactiviteit kan worden gemeten, onafhankelijk van de verschillen in het aantal uren per week van elk personeelslid als gevolg van verschillende werkregelingen.

Verbetering van de afvalsortering en vermindering van het gebruik van wegwerpplastics

veloH!

Deelname aan het bikeshare-systeem Vel'OH en bevordering van het fietsgebruik en treinreizen voor grenspendelaars. Installatie van laadpunten voor elektrische voertuigen

Vermindering van het papierverbruik
↓ 63 % kg/VTE

Vermindering van het waterverbruik
↓ 20 % m³/VTE

Vermindering van kantoor- en restaurantafval
↓ 43,2 % kg/VTE

Verbetering van verwarmings-, ventilatie-, airconditioning- en verlichtingssystemen

Vermindering van het elektriciteitsverbruik
↓ 28,7 % kWh/VTE

Vermindering van het energieverbruik voor verwarming
↓ 33,5 % kWh/VTE

3 466 m²
zonnepanelen met een productie van
380 758 kWh:
Dit komt overeen met het jaarlijkse verbruik van 69 gezinnen

Vermindering van koolstofemissies
↓ 30,2 % kg CO₂/VTE

5

Blik op de toekomst

De grootste uitdaging voor 2025 zal erin bestaan **de gedeeltelijke overdracht van de prejudiciële bevoegdheid naar het Gerecht**, die sinds 1 oktober 2024 een feit is en die de laatste fase vormt in de hervorming van het gerechtelijke bestel van de Unie, tot een goed einde te brengen. Het Hof zal erop toezien dat alle diensten het Gerecht doeltreffende en hoogwaardige ondersteuning bieden, zodat het deze zaken onder optimale omstandigheden kan behandelen.

Om de op korte en middellange termijn verwachte toename van het aantal zaken het hoofd te bieden, zal het Hof ten behoeve van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van zijn administratie ook doorgaan met de **digitalisering van gerechtelijke en administratieve processen**. Het zal gebruik blijven maken van de mogelijkheden die worden geboden door innovatieve technologieën, waarbij het in het licht van de rechtsprekende aard van zijn taak evenwel de nodige voorzichtigheid zal betrachten en zich zal laten leiden door het beginsel dat de expertise en de talenten van zijn personeel optimaal moeten worden benut.

In 2025 zullen ook nieuwe **projecten voor burgers** het licht zien in het kader van het beleid inzake transparantie en toegang tot informatie. Om de transparantie van zijn rechtsprekende en administratieve activiteiten te vergroten, zal het Hof zijn communicatiekanalen diversifiëren en herzien. Zo zal het de vernieuwing van zijn website voltooien om te beantwoorden aan de behoeften van juristen, de media en het grote publiek. Om zijn werking en beslissingen begrijpelijker te maken voor alle burgers, ook de jongere generaties, zal het Hof ook zijn audiovisueel onlineplatform Curia web TV lanceren, met programma's waarin zijn werkzaamheden worden uitgelegd.

In 2025 viert de Europese Unie **de dertigste verjaardag van de toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden**. Het Hof zal terugblikken op deze vierde uitbreiding van de Europese Unie die er, bijna tien jaar na de toetreding van Spanje en Portugal en na goedkeuring per referendum in de drie betrokken staten, toe heeft geleid dat het aantal burgers van de Europese Unie groeide tot 370 miljoen en dat haar geografische gebied zowel naar het noorden als naar het centrum van Europa aanzienlijk vergrootte. Bij deze gelegenheid wordt de schijnwerper gericht op de achtergrond van de toetreding van deze drie landen en op de betekenis en de gevolgen van die gebeurtenis voor elk ervan. Dit evenement zal worden bijgewoond door vooraanstaande vertegenwoordigers van de landen in kwestie.

Ten slotte zal het Hof **de intensieve dialoog** die het al meer dan 70 jaar **met de nationale rechterlijke instanties** voert, voortzetten teneinde de samenhang en de uniforme toepassing van het Europees recht te waarborgen.

Die dialoog zal met name plaatsvinden in het kader van het Europees justitieel netwerk (met de grondwettelijke hoven en hoogste rechterlijke instanties), en in het kader van het Symposium van nationale magistraten dat elk jaar in de gebouwen van het Hof wordt georganiseerd.

Het Hof zal ook meewerken aan de organisatie van de conferentie „EUnited in diversity”, die in september 2025 in Sofia wordt gehouden. De derde editie van dit inmiddels traditionele tweejaarlijkse evenement, dat eerder al in Riga (2021) en in Den Haag (2023) heeft plaatsgevonden, zal in het teken staan van de rol van grondwettelijke rechtspraak in de gemeenschappelijke rechtsorde van de Europese Unie.

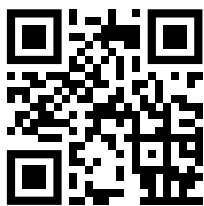

6

Volg ons!

Ga naar het zoekportaal voor de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht via de Curia-site:

curia.europa.eu

Volg het nieuws over de rechtspraak en de instelling

door de **perscommuniqués** te lezen:

curia.europa.eu/jcms/PressReleases

door een abonnement op de **RSS**-feed van het Hof te nemen:

curia.europa.eu/jcms/RSS

door de instelling te volgen op **X**:

[CourUEPresse](https://twitter.com/CourUEPresse) of [EUCourtPress](https://twitter.com/EUCourtPress)

door de instelling te volgen op **Mastodon**:

curia.social-network.europa.eu/@Curia

door de instelling te volgen op **LinkedIn**:

linkedin.com/company/european-court-of-justice

door de **CVRIA-app** voor smartphones en tablets te downloaden

door de **Jurisprudentie** te raadplegen:

curia.europa.eu/jcms/EuropeanCourtReports

Meer weten over de activiteiten van de instelling

ga naar de pagina over het **Jaarverslag**:

curia.europa.eu/jcms/AnnualReport

bekijk de animatievideo's op **YouTube**:

youtube.com/@CourtOfJusticeEU

Vraag toegang tot de documenten van de instelling

historische archieven:

curia.europa.eu/jcms/archive

administratieve documenten:

curia.europa.eu/jcms/documents

Bezoek het Hof van Justitie van de Europese Unie

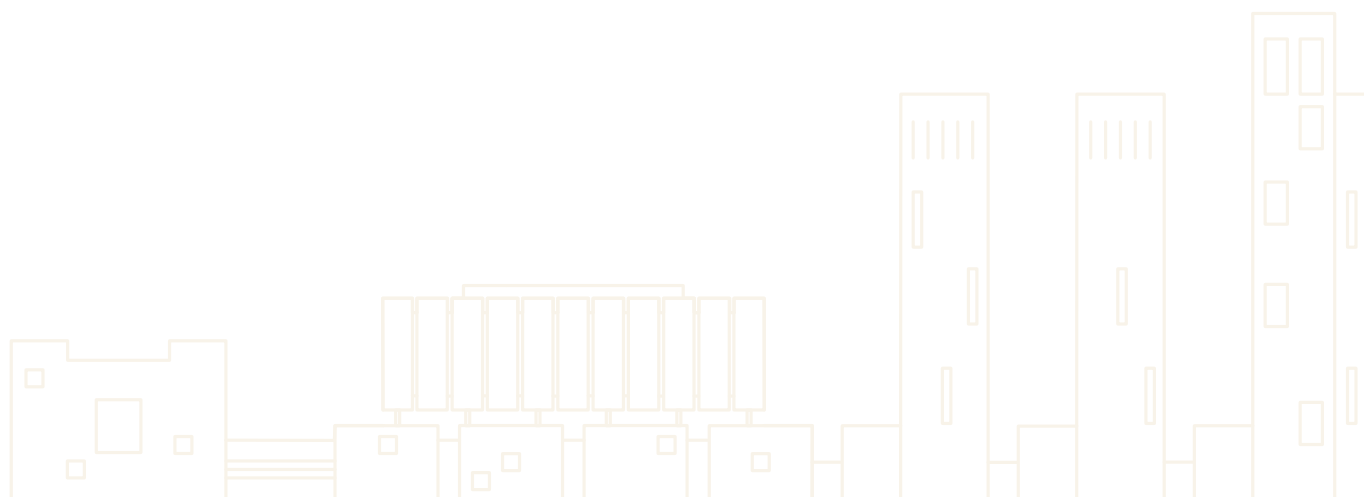
De instelling heeft speciaal samengestelde **bezoekprogramma's** voor verschillende groepen belangstellenden (bijwonen van een terechtzitting, rondleiding door de gebouwen of langs de kunstwerken, studiebezoek, bezoek op afstand):

curia.europa.eu/jcms/visits

Voor meer informatie over de instelling

Schrijf ons via het **contactformulier**:

curia.europa.eu/jcms/contact

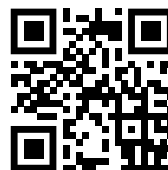
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

Hof van Justitie van de Europese Unie

L-2925 Luxembourg

Tel. +352 4303-1

curia.europa.eu

Manuscript voltooid in februari 2025 / Gegevens zoals bekend op 31.12.2024

Lay-out: Hof van Justitie van de Europese Unie / Directie Communicatie / Eenheid Publicaties en Multimedia, 2025

Het Hof van Justitie van de Europese Unie of personen die namens de instelling optreden, zijn niet aansprakelijk voor het gebruik dat eventueel van de voorgaande informatie wordt gemaakt.

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2025

© Europese Unie, 2025

Reproductie met bronvermelding toegestaan.

Foto's/illustraties:

Alle afbeeldingen © Europese Unie, tenzij anders vermeld. Bladzijden 9, 12, 13, 83 : © shutterstock.com ; Bladzijden 11 : Lietuvos nacionalinis muziejus / Foto: © Gediminas Trečiokas ; Bladzijden 94 - 95 Foto: Gediminas Karbauskis

Het gebruik of de reproductie van foto's of andere documenten waarvan de Europese Unie niet de auteursrechthebbende is, is zonder de toestemming van de auteursrechthebbende niet toegestaan.

Print	ISBN 978-92-829-4805-7	ISSN 2467-1371	doi:10.2862/4716071	QD-01-24-003-NL-C
PDF	ISBN 978-92-829-4804-0	ISSN 2467-1606	doi:10.2862/3492193	QD-01-24-003-NL-N
HTML	ISBN 978-92-829-4803-3	ISSN 2467-1606	doi:10.2862/1942562	QD-01-24-003-NL-Q

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

Directie Communicatie
Eenheid Publicaties en Multimedia

